

Nr 33.

Ankom till riksdagens kansli den 28 maj 1924, kl. 2 e. m.

Utlåtande i anledning av väckta motioner med förslag till dels lag om utsträckt tillämpning av lagen den 25 juni 1909 om inskränkning i rätten att erhålla ägostyckning, dels ock lag om viss inskränkning i rätten till jordavsöndring.

Andra lagutskottet har till behandling i ett sammanhang förehaft två inom riksdagen väckta, till lagutskott hänvisade motioner, nämligen nr 100 i första kammaren av herrar *Lindhagen, Möller, Nilsson* i Kristianstad, *Sandler, Olsson* i Göteborg och *Wigforss* samt nr 181 i andra kammaren av herrar *Johansson* i Uppmälby, *Branting, Larsson* i Västerås, *Hansson* i Stockholm, *Thorsson, Eriksson* i Grängesberg, *Anderson* i Råstock, *Engberg, Sävsström* och *Johanson* i Stockholm.

I motionerna, vilka äro lika lydande, har hemställts, att riksdagen ville för sin del antaga följande förslag till

1) Lag

om utsträckt tillämpning av lagen den 25 juni 1909 om inskränkning i rätten att erhålla ägostyckning.

Vad i lagen den 25 juni 1909 om inskränkning i rätten att erhålla ägostyckning stadgas beträffande Norrland och Värmlands län skall tillsvidare äga tillämpning även å övriga delar av riket.

Denna lag träder i kraft dagen efter den, då lagen, enligt därå meddelad uppgift, från trycket utkommit i Svensk författningssamling; dock skall den ej äga tillämpning å ägostyckning, till vilken tillstånd lämnats före dagen för lagens ikraftträdande.

2) Lag

om viss inskränkning i rätten till jordavsöndring.

Vad i 20 § 1 mom. och 22 § i lagen den 27 juni 1896 om hemmansklyvning, ägostyckning och jordavsöndring i fråga om begränsning av avsöndring stadgas för Norrland och Värmlands län, skall tillsvidare äga tillämpning jämväl å övriga delar av riket.

Denna lag träder i kraft dagen efter den, då lagen, enligt därå meddelad uppgift, från trycket utkommit i Svensk författningssamling.

*Den s. k.
norrländska
ägostyck-
ningslagens
innehåll.*

Enligt lagen den 25 juni 1909 om inskränkning i rätten att erhålla ägostyckning (den s. k. norrländska ägostyckningslagen), vilken lag ersatt en efter framställning av norrlandskommittén den 16 juni 1905 tillkommen provisorisk lag i ämnet, är rätt till ägostyckning inom de fem norrländska länen och Värmland — till vilket sistnämnda län lagen utsträckts från och med den 1 juli 1917 — beroende å att vederbörande länsstyrelse, efter prövning av ansökning om ägostyckningen, lämnar tillstånd till densamma. Där så finnes lämpligt, må länsstyrelsen före ärendets prövning över ansökningen höra nämnd eller myndighet, som kan antagas äga kännedom om förhållandena, såsom hushållningssällskapets förvaltningsutskott eller egnahemsnämnd eller kommunalnämnden eller kronobetjäningen i orten. Vid prövningen skall tillses, att hemmanslott, som vid ägostyckningen erhåller inägojord, med hänsyn såväl till denna jords omfattning som ock till den myckenhet husbehovsskog, odlings- och mulbetesmark, som tilldelas lotten, varder tjänlig för jordbruk. Består hemmanslott huvudsakligen av skogsmark, må, ändå att lotten icke varder tjänlig för jordbruk, dit läggas mindre del av inägojorden, där sådant av särskilda omständigheter påkallas och hemmanets jordbruk icke därigenom märkligen försvagas. Styckas inägojorden till olika hemmanslotter och finnes ej å hemmanet tillräcklig skogs- och betesmark för att bereda samtliga lotter erforderliga anslag i sådan mark, må tilldelningen därefter jämkas. För egnahemsanläggningar eller industriella anläggningar eller annat dylikt ändamål må hemman styckas annorledes än nu är sagt. Till inägojord räknas ej slättermyr eller kärräng, som i anseende till läge eller beskaffenhet är av mindre värde.

*Den s. k.
norrländska
jordavsön-
dringslagens
innehåll.*

Genom lag den 31 augusti 1907 (den s. k. norrländska jordavsöndringslagen) blev den i 20 § av lagen den 27 juni 1896 om hemmansklyvning, ägostyckning och jordavsöndring medgivna rätten för ägare av hemman, vilket får klyvas, att av hemmanets ägovälde för alltid avsöndra, i en eller flera delar, till och med en femtedel av ägovidden så till vida begränsad för de fem norrländska länen och Kopparbergs läns vidkommande, att inom nämnda län inägojord ej finge avsöndras till den omfattning, att hemmanets jordbruk därigenom märkligen försvagades. Nämnda bestämmelse, vilken alltså, i motsats till vad som förutsattes i det under 2) här ovan upptagna lagförslaget, äger tillämplighet jämväl å Kopparbergs län, utsträcktes sedan att från och med den 1 juli 1917 omfatta även Värmland.

I 22 § av lagen den 27 juni 1896 om hemmansklyvning m. m. föreskrives, att det ankommer å vederbörande länsstyrelse att, där omständigheterna därtill föranleda, tillåta innehavare av hemman, varifrån avsöndring får ske, att därifrån för alltid avsöndra mark, som ensam eller tillsammans med vad redan kan vara från hemmanet för alltid avsöndrat utgör mera än vad

i 20 § av lagen sägs. Genom den norrländska jordavsöndringslagen tillfogades till 22 § av hemmansklyvningslagen en bestämmelse av innehåll, att särskilt må vad i 20 § av nämnda lag stadgas beträffande däri särskilt angivna län icke utgöra hinder för i 22 § avsett tillstånd, där avsöndringen erfordras för egnehemsanläggningar eller industriella anläggningar eller annat dylikt ändamål.

I sitt den 27 oktober 1904 avgivna betänkande föreslog den s. k. norrlandskommittén särskilda bestämmelser i avseende å ägostyckning inom de fem norrländska länen. Av motiven till kommitténs förslag framgår, att kommittén gjort den erfarenheten, att ägostyckning i nämnda län i stor utsträckning använts på ett sätt, som vore till men för jordbruket, i det att inägojord avstyckats, utan att därmed följt erforderlig husbehovsskog, betes- och odlingsmark. Grunden härtill hade varit, att trävarubolagen på många platser varit villiga att avhända sig den för bolagen ofta mera besvärliga än inkomstbringande inägojorden, men visat en avgjord och lätt förklarlig obenägenhet att låta ens för husbehov erforderlig skogsmark medfölja. Med avseende å den föreslagna lagens tillämplighetsområde vore detsamma icke avsett att omfatta jämväl Kopparbergs län. Södra delen av Dalarne påminde i jordbruksavseende mera om Uppland och Västmanland än om Norrland och några särskilda bestämmelser angående ägostyckning syntes tillsvidade icke därstädes vara mera påkallade än i södra och mellersta Sverige. Vad åter övre Dalarne vidkomme hade nog denna landsdel uti ifrågavarande hänseenden en utpräglad norrländsk karaktär, men jorden hade därstädes i allmänhet icke undergått sådant skifte, att ägostyckning lagligen finge äga rum, varför denna del av Dalarne i alla händelser bleve oberörd av de föreslagna ägostyckningsbestämmelserna. I betänkandet framhölls vidare, att även om de av kommittén för de fem norrländska länen föreslagna bestämmelserna om ägostyckning skulle bliva godkända, en avsevärd tid likväl torde komma att förflyta, innan lag i ämnet kunde bliva utfärdad. Under tiden kunde ägostyckningarna på trävaruindustriens hemman utan tvivel väntas komma att fortgå i samma otillfredsställande riktning som dittills. Det vore även att befara, att benägenheten för ägostyckning under nämnda mellantid komme att betydligt ökas. Om nämligen sågverksbolagen och de enskilda skogsspekulanterna funne lagförslagets bestämmelser för sig obekväma, skulle de utan tvivel skynda sig att ägostycka sina hemman och därigenom undandraga sig en eventuell ny lagstiftnings inskränkningar i ägostyckningsfriheten. Härigenom kunde det lätteligen komma att inträffa, att en antagen ny lag bleve så gott som värdelös. Kommittén trodde sig därför böra föreslå, att en provisorisk lag så skyndsamt som möjligt utfärdades, varigenom rätten till ägostyckning i Norrland i viss mån inskränktes, till dess en ny lagstiftning om ägostyckning kunde bliva genomförd.

På grund av proposition i ämnet antog 1905 års lagtima riksdag en de

Tillkomsten av de norrländska ägostycknings- och jordavsöndringslagarna.

fem norrländska länen avseende lag om inskränkning i rätten att erhålla ägostyckning att äga giltighet till den 1 januari 1910.

I sitt ovannämnda betänkande hade norrlandskommittén jämväl framhållit faran av att med då gällande bestämmelser inägora i sin helhet kunde utbrytas från hemmanets övriga mark genom jordavsöndring. I nordliga delar av riket utgjorde nämligen i regel inägojorden å ett hemman långt ifrån en femtedel av dess sammanlagda ägovidd och vid sådant förhållande mötte enligt 1896 års lag om hemmansklyvning, ägostyckning och jordavsöndring intet hinder för att under jordavsöndringens form från skogsmarken avskilja allenast den odlade marken. Det hade på flera håll visat sig, att detta förfarande tillämpats av sågverksbolag, som velat befria sig från den för dem ofta förlustbringande förvaltningen av jordbruksjorden. Då kommittén befarade, att denna metod skulle, i händelse inskränkningar i ägostyckningsfriheten komme till stånd, bliva i betydligt större omfattning använd, hade kommittén ansett nödigt att föreslå även en viss inskränkning i fråga om rätten att från hemman avsöndra inägojord.

Vid 1907 års riksdag avläts proposition i sistberörda ämne till riksdagen; och antogs med anledning härav för de fem norrländska länen och Dalarna den ännu gällande, sedermera till även Värmlands län utsträckta s. k. norrländska jordavsöndringslagen, för vilkens innehåll redogörelse härövan lämnats.

Vid 1909 års riksdag framlades proposition om definitiv lagstiftning rörande inskränkning i rätten att inom de fem norrländska länen erhålla ägostyckning; och blev med anledning härav den i ämnet ännu gällande lagen antagen.

*Ifråga-
varande
lagars ut-
sträckning till
Värmlands
län år 1917.*

På framställning av den s. k. jordundersökningen blevo sedermera de norrländska ägostycknings- och jordavsöndringslagarna enligt proposition till 1917 års riksdag utsträckta från och med den 1 juli 1917 till att gälla jämväl Värmlands län. I sitt den 30 december 1915 avgivna betänkande hade ifrågavarande sakkunniga i denna fråga anfört, att från bolags och skogsspekulanter sida en hel del ägostyckningar ägt rum och om dem gällde till större delen samma erinringar, som riktades mot ägostyckningarna i de norrländska länen innan en speciell lagstiftning för nämnda län kom till stånd. Dylika olämpliga ägostyckningar ägde oavlåtligt rum och kunde med tiden lätt betydligt växa i antal, vartill redan blotta uppmärksammandet av denna sak och farhågorna för en ny lagstiftning kunde giva snabb anledning. Medan bolagen föredroge att behålla inägora i och för utarrendering åt personer, som representerade för skogsbruket erforderlig arbetskraft, vore däremot oftare den enskilde skogsspekulantens första åtgörande efter fastighetsförvärvet att, utan hänsyn till beskaffenheten och bärkraften hos uppkommande jordbruk, avstycka samt fränsälja inägora. Vanligen vore emellertid ägostyckningen mindre tillfredsställande även när bolag under- stundom utstyckade inägora.

Utskottet anser sig i detta sammanhang böra i korthet beröra det betänkande, som den 2 maj 1918 avgavs av särskilda inom justitiedepartementet tillkallade sakkunniga för beredning av ärende angående provisorisk lagstiftning till stävjande av spekulation i handel med jordbruksegendom ävensom vid utredning av de närliggande frågor, som vid nämnda lagstiftningsarbete kunde uppkomma. I sitt berörda betänkande hade de sakkunniga föreslagit en lagstiftning om inskränkning för viss tid i rätten att erhålla ägostyckning och verkställa jordavsöndring i södra och mellersta Sverige. Syftet med den föreslagna lagen var att förebygga uppenbara missförhållanden, som framträtt i sammanhang med den då hejdlöst florerande jordspekulationen och lagen hade därför enligt förslaget fått endast provisorisk karaktär, i det att den begränsats att skola gälla till den 1 januari 1924. Lagen gick ut på att inom förenämnda delar av riket delning genom ägostyckning av jordbruksfastigheter eller delar därav skulle göras beroende av vederbörande länsstyrelses på förhand efter ansökning lämnade tillstånd. Vid prövning av dylik ansökning skulle tillses, att varje lott skulle, såvitt ske kunde, erhålla andel i fastighetens särskilda ägoslag, efter ty för lottens nyttjande för jordbruk prövades nödigt. Avsöndring från jordbruksfastighet finge ej gälla inägojord till den omfattning, att fastighetens jordbruk därigenom märkligen försvagades. Lagen skulle emellertid icke äga tillämplighet i avseende å fastighet, som uteslutande bestode av skogs- eller hagmark, ej heller å annan såsom jordbruksfastighet taxerad fastighet, där dess värde vid sagda taxering uppskattats till lägre belopp än 50,000 kronor.

De sakkunnigas förslag föranledde emellertid ej framläggande av proposition i ämnet till riksdagen.

I sitt den 29 mars 1923 till chefen för justitiedepartementet ingivna betänkande del VI har jordkommissionen funnit sig böra föreslå utsträckning av de norrländska ägostycknings- och jordavsöndringslagarna till hela riket. Kommissionen har framhållit, att man, i avvaktan på blivande lagstiftning om bildande av nya jordbruk och om avlösning av bestående arrendejordbruk ävensom på ifrågasatt ny lagstiftning om delning av jord å landet, måste provisoriskt tillgodose behovet även för södra och mellersta Sveriges del av ett jordstyckningsförfarande, som avser att förekomma, att jordbruken tilläggas otillräckliga ägor.

Till närmare utveckling av denna synpunkt har jordkommissionen i en annan till chefen för justitiedepartementet tidigare samma år ingiven framställning, avseende åvägbringande av en provisorisk lag om förlängning av vissa arrendeavtal, anfört bland annat följande:

Den tillämnade lagstiftningens om avlösning av arrendejordbruk uppgift är bland annat att tillse, att de avlösta arrendejordbruken erhålla tillräckligt med odlad och odlingsbar jord samt husbehovsskog och bete, de sistnämnda förmånerna i den mån de kunna skäligen erhållas. Det ligger i sakens natur, att ett sålunda nybildat jordbruk måste om möjligt vara tillräckligt

Förslag i ämnet år 1918 av sakkunniga för beredning av ärende ang. provisorisk lagstiftning till stävjande av spekulation i handel med jordbruksegendom m. m.

Jordkommissionens år 1923 avgivna förslag om ifrågasatt ny lagstiftning om delning av jord å landet, måste provisoriskt tillgodose behovet även för södra och mellersta Sveriges del av ett jordstyckningsförfarande, som avser att förekomma, att jordbruken tilläggas otillräckliga ägor.

för att försörja en familj. Erfarenheterna icke minst från egnahemsrörelsen hava ådagalagt, hur misslyckat ett upprättande av nya jordbruk i allmänhet blir utan en sådan förtänksamhet. Det ligger emellertid självfallet i de stora jordägarnas, särskilt bolagens, intresse att förekomma en sådan förpliktelse genom att på något sätt gå lagstiftningen i förväg. Från kommunalnämnderna har också på jordkommissionens förfrågan meddelats, att ägostyckningar, som enligt gällande lag få okontrollerat äga rum hur som helst, mångenstädes skett och fortfarande pågå på sådant sätt att arrendejordbruk utbrytas utan att erhålla behöriga tilldelningar. Enligt vad förspors har i stor utsträckning ägostyckningar av arrendejordbruk även ägt rum på lager utan försäljning tills vidare, varmed ej kan avses förnuftigtvis något annat än att på det sättet vara på bästa sätt beredd att kunna måhända på olika vägar möta och mota en blivande lagstiftning. En sådan utstyckning förberedes som bekant av Gimo-Österby bruk och några av jordkommissionens ledamöter, som förliden sommar besökte dessa trakter, fingo bekräftelse därpå och även tillfälle att iakttaga på sina ställen tillämnade utbrytningars otillfredsställande beskaffenhet. Vid besök samtidigt i Uppsala läns lantmäterikontor uppgavs, att Kopparbergs Bergslags bolag låtit på senare tider på så sätt redan utstycka ett hundratal av sina fastigheter i länet. Redan en sådan ägostyckning i och för sig utan försäljning vållar naturligtvis omgångar och en mängd invändningar, i fall först sedermera ifrågasättes en rationell utbrytning. Ännu mer invecklad blir situationen, i mån dessa ägostyckade jordbruk gå till försäljning. Det blir en lång, kostsam omväg, fylld av förhinder att på lagstiftningens väg få dem kompletterade. I den mån den definitiva lagstiftningen nalkas, blir det sålunda en naturlig angelägenhet för jordägarna att försätta den utbrutna jordbrukslägenheten i detta hjälplösa skick.

*Förevarande
frågas be-
handling vid
1923 års
riksdag.*

Med stöd av jordkommissionens ovanberörda framställningar hemställde herr Lindhagen vid sistlidne riksdag i en inom första kammaren väckt motion, nr 205, att riksdagen ville för sin del antaga två i motionen intagna lagförslag av samma innehåll som de nu ifrågasatta.

Andra lagutskottet, som för förberedande behandling förehade nämnda motion, beredde sig tillfälle att taga del av vissa till jordkommissionen på dess begäran inkomna uppgifter från lantmäterikontoren i de län, som ej beröras av den norrländska ägostyckningslagen, vilka uppgifter infordrats till klarläggande av, huruvida och i vilken utsträckning å fastigheter med arrendejordbruk i avsevärd omfattning förekommit ägostyckningar, varigenom jordbruk frånskilts den huvudsakliga skogsmarken. Utskottet fann av de inkomna uppgifterna framgå, att dylika ägostyckningar i flertalet av de av undersökningen omfattade länen alls icke eller endast i ringa omfattning förekommit, samt att i de län, där ägostyckningar av sådant slag förekommit i mera nämnvärd utsträckning, deras antal under det senaste året väsentligen nedgått.

I sitt över motionen avgivna utlåtande, nr 20, anförde utskottet härefter följande: Utskottet hade ej blivit övertygat om, att ett behov av i motionen påyrkade bestämmelser gjort sig gällande inom de delar av landet, vilka därav skulle beröras, i sådan grad, att det kunde föreligga skäl, att, utan

avvaktan å öfver jordkommissionens framställning i ämnet infordrade yttranden från respektive myndigheter och sammanslutningar, riksdagen skulle på grund av den förevarande motionen taga ståndpunkt till den föreliggande frågan genom att antaga de av jordkommissionen framlagda förslagen till provisoriska lagar i ämnet. Utskottet hemställde fördenskull, att motionen icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Utskottets hemställan bifölls av riksdagens båda kamrar, av första kammaren med 72 röster mot 27 och av andra kammaren utan votering.

De yttranden, som infordrats öfver del VI av jordkommissionens betänkande, hava numera inkommit. I flertalet av dessa har emellertid det ifrågasatta spörsmålet icke särskilt berörts.

Av *länsstyrelserna* hava allenast ett fåtal yttrat sig däröfver; och hava flertalet av dessa avstyrkt lagarnas utsträckning till södra och mellersta delarna av riket. Yttranden hava därjämte avgivits av lantbruksstyrelsen och lantmäteristyrelsen ävensom samtliga överlantmätare i de län, till vilka lagarnas utsträckning ifrågasatts.

Lantbruksstyrelsen har anfört, att ur synpunkten av de intressen, styrelsen hade att bevaka, intet syntes vara att erinra mot kommissionens ifrågasatt förslag.

Lantmäteristyrelsen åter har — under framhållande av att de norrländska ägostycknings- och jordavsöndringslagarna tillkommit för att råda bot mot vissa missförhållanden, som företrädesvis framträtt i de norrländska skogsbygderna och som hotade den självvägande jordbruksbefolkningens bestånd därstädes — såsom sin mening uttalat, att det borde ligga i sakens natur, att ifrågasatt lagbestämmelser i oförändrat skick ej kunde vara lämpliga för orter med helt och hållet andra förhållanden. Detta bestyrktes, enligt styrelsens mening, även tämligen enstämmigt av överlantmätarnas yttranden. Av desamma och av vad lantmäteristyrelsen i övrigt inhämtat framginge även, att de företeelser, som kunde anses hava övat sitt största inflytande på jordkommissionens förslag, till väsentlig del sammanhängde med kristiden. Några missförhållanden av den omfattning och betydelse, att mot dem borde inskridas med en provisorisk lagstiftning, ansåge styrelsen icke vara för handen. Det vore otillfredsställande, att, såsom förslaget innebure, uppdraga avgörandet i jordstyckningsfrågor åt länsstyrelser, hushållningssällskaps förvaltningsutskott, egnahemsnämnder, kommunalnämnder och kronobetjänte, vilka icke kunde anses hava erforderliga förutsättningar för ett allsidigt och sakkunnigt bedömande av jordstyckningsspörsmål. Lantmäteristyrelsen hölle visserligen före, att behov av reglerande bestämmelser beträffande jordstyckningen förefunnes. Då det emellertid ej torde möta några alltför stora svårigheter att omarbota jordstyckningskommissionens förslag efter riktlinjer och med tillgodoseende av önskemål, styrelsen tidigare i däröfver avgivet yttrande angivit, samt då detta arbete borde kunna medhinnas inom sådan tid, att hela lagstiftningsfrågan borde kunna föreläggas 1925

Yttranden
öfver jordkom-
missionens
ovanberörda
förslag.

års riksdag, funne sig styrelsen böra avstyrka jordkommissionens föreliggande förslag.

Vad slutligen beträffar *överlantmätarnas* yttranden har utskottet ansett lämpligt att såsom bilaga till detta utlåtande föga en redogörelse för det huvudsakliga innehållet däri; och tillåter sig utskottet att hänvisa till den samma.

*Redogörelse
för det f. n.
pågående
arbetet i fråga
om jorädel-
ningslag-
stiftning.*

Med hänsyn till det samband, som förefinnes mellan det i motionerna framställda förslaget och det för närvarande pågående arbetet i fråga om jorddelningslagstiftning, anser sig utskottet rörande nämnda lagstiftningsarbete böra erinra om följande:

Sedan 1906 års riksdag i skrivelse till Kungl. Maj:t påkallat en revision av skiftesstadgan, tillsattes för ändamålet en kommitté, benämnd skifteslagstiftningskommittén, vilken den 28 juli 1911 avgav betänkande i ämnet, innefattande förslag till lag om skifte av jord jämte åtskilliga andra författningsförslag. I förstnämnda lagförslag hade upptagits bestämmelser ej blott rörande laga skifte, varunder enligt förslaget skulle inbegripas jämväl hemmansklyvning, utan även angående styckning och avsöndring. Förslaget, som icke upptager föreskrifter till inskränkande av den fria rätten att skifta jord, som icke varit föremål för laga delningsåtgärd, står i principiellt hänseende så gott som fullständigt på gällande lagstiftnings grund, men åsyftar såtillvida skärpt kontroll från det allmännas sida, att avsöndring enligt förslaget konstituerats såsom en verklig lantmäteriförrättning samt lagts under ägodelningsrättens tillsyn.

Efter det yttranden över kommitténs betänkande inhämtats från åtskilliga myndigheter och korporationer, verkställdes överarbetning av kommitténs förslag av inom justitiedepartementet tillkallade sakkunniga — skifteslagstiftningskommissionen — som den 26 oktober 1918 avlämnade betänkande med förslag till lag om delning av jord å landet jämte vissa andra författningsförslag. Detta betänkande skiljer sig i fråga om de ledande grundsatserna icke väsentligen från 1911 års kommittéförslag. En av skiljaktigheterna är, att i förslaget till jorddelningslag i stället för styckning och avsöndring upptagits ett nytt delningsinstitut, avstyckning.

En ytterligare överarbetning av förslagen i ämnet har sedermera kommit till stånd. I anförande till statsrådsprotokollet den 19 juni 1919 erinrade chefen för justitiedepartementet, i anslutning till en av jordkommissionen gjord framställning om vidtagande av åtgärder emot en osund jorddelning, bl. a. om vikten av att en revision av gällande lagstiftning angående ägostycknings- och jordavsöndringsinstitutet snarast möjligt komme till stånd, vid vilken revision det bl. a. borde tillses, huruvida och i vad mån de för Värmlands län och de norrländska länen meddelade bestämmelser, med vilka åsyftades att vid ägostyckning förebygga ett för jordbruksfastigheternas bestånd såsom sådana menligt frånskiljande av skogsområden såsom särskilda fastigheter, kunde utsträckas att gälla även för övriga län, och huruvida

icke det för nyssnämnda län jämte Kopparbergs län stadgade förbudet mot avsöndring av inägojord till den omfattning, att jordbruket å vederbörande hemman därigenom märkligen försvagades, likaledes borde erhålla giltighet för riket i övrigt. Departementschefen erhöll på gjord hemställan bemyndigande att tillkalla sakkunniga att inom departementet biträda med utredning av frågan om ny lagstiftning beträffande de nuvarande ägostycknings- och jordavsöndringsinstituterna och vad därmed ägde sammanhang ävensom med utarbetande av de förslag, till vilka utredningen kunde giva anledning. De i följd härav tillkallade sakkunniga — den s. k. jordstyckningskommisionen — avgav den 16 oktober 1920 betänkande med förslag till bl. a. lag om delning av jord å landet. Över detta betänkande har lagrådet den 4 oktober 1922 avgivit yttrande, och hava de i betänkandet innefattade förslagen därefter inom justitiedepartementet ytterligare överarbetats, varefter dessa förslag i sin ordning nyligen varit föremål för granskning inom lantmäteristyrelsen. Enligt vad chefen för justitiedepartementet meddelat vid en interpellationsdebatt under innevarande års riksdag är det anledning hoppas, att proposition i ämnet skall kunna avlätas till nästkommande års riksdag.

Det för granskning till lantmäteristyrelsen utremitterade förslaget till lag om delning av jord å landet upptager två delningsinstitut, nämligen laga skifte, varunder inbegripes jämväl hemmansklyvning, samt avstyckning, som avser att ersätta de nuvarande delningsformerna ägostyckning och jordavsöndring. Beträffande avstyckningsinstitutet innehåller lagförslaget bl. a. följande bestämmelser:

Har ägare av fastighet till annan överlåtitt del därav med viss till gränserna bestämd ägovidd för att ägas såsom en fastighet för sig, äger han i viss ordning och under vissa villkor erhålla denna ägovidd avskild genom avstyckning. Vill ägare av fastighet därifrån avskilja mark för bildande av flera för bostadsändamål eller mindre jordbruk avsedda fastigheter eller andra smärre lägenheter och föreligger för fastighetsbildningen inom det till avskiljande ifrågasatta området en av lantmätare upprättad, av länsstyrelsen godkänd plan, utgör den omständigheten, att överlåtelse av samma mark icke ägt rum, ej hinder mot avstycknings verkställande i överensstämmelse med berörda plan. Vid avstyckningens verkställande må jämkningar i planen kunna ske. Ägovidd, som avstyckas, skall till omfång och belägenhet vara så beskaffad, att den lämpligen kan för sig utgöra sådan fastighet, som med avstyckningen avses att bilda; och får avstyckning ej ske sålunda, att stamfastigheten ej lämpligen kan bestå såsom särskild fastighet. Efter det i här ovan berörda fall avstyckningsplan av länsstyrelsen godkänts, må i föregående punkt omförmålt förhållande ej vidare komma under omprövning. — Från jordbruksfastighet inom Värmlands, Kopparbergs och de fem norrländska länen får ej avstyckas inägojord till den omfattning, att fastighetens jordbruk därigenom märkligen försvagas. — Om till fastighet, varifrån avstyckning skall ske, hör skogsmark, som på grund av sin belägenhet och med hänsyn till förhållandena i övrigt i orten lämpligen kan nyttjas för husbehovsändamål, får avstyckning ej ske på sådant sätt, att icke i mån av tillgång såväl stamfastigheten som avstyckad del, envar

så framt däri ingår åker, äng eller därtill odlingsbar mark av den omfattning, att fastigheten varder tjänlig till jordbruk, erhåller för dess nyttjande för sådant ändamål erforderlig skog. I ort med ringa skogstillgång får dock, där det prövas angeläget för skogens bestånd eller eljest synnerliga skäl finnas därtill, avstyckning verkställas så, att skogsmarken i sin helhet tillfaller jordbruksfastighet, som beröres av förrättningen. Vad sålunda stadgats om inägojords avstyckande från jordbruksfastighet inom Värmlands m. fl. län ävensom i fråga om skogsmark får emellertid ej utgöra hinder för avstyckning av mark för tillgodoseende av behov av mindre lägenheter å ort med sammanträngd befolkning eller för beredande av plats för industriell anläggning eller därmed jämförligt ändamål. — Avstyckning kan verkställas utan biträde av gode män, därest icke lantmätaren eller sakägare finner biträde av gode män erforderligt. — Vid förrättningen skall med ledning av de i lagen angående avstyckning givna bestämmelser avgöras, huruvida tillstånd till den ifrågasatta avstyckningen må meddelas. Det åligger förrättningsmännen *att* i enlighet med de närmare föreskrifter, som lantmäteristyrelsen i förevarande avseende meddelar, verkställa utredning rörande de omständigheter, vilka äro av beskaffenhet att inverka på frågans avgörande, *att* över vad vid utredningen förekommit upprätta skriftlig redogörelse, som skall biläggas protokollet, *att* å karta utmärka, huru avstyckningen är avsedd att verkställas, *samt att* därefter avgiva utlåtande i frågan, vilket utlåtande skall innehålla besked, huruvida tillstånd till avstyckningen meddelas eller icke. Då sakägare yrkar det eller förrättningsmännen finna det erforderligt, skall dylikt utlåtande underställas ägodelningsrättens prövning. I annat fall skall vid utlåtandet förbli, där ej annat föränledes vid den efterföljande prövningen för fastställelse av ägodelningsdomaren.

Den ifrågasatta lagen om delning av jord å landet är avsedd att träda i kraft å dag, som Konungen förordnar.

Motiveringen till nu förevarande motioner.

Till stöd för den i nu förevarande motioner gjorda hemställan hava motionärerna under åberopande av vad tidigare i ämnet förekommit anfört följande:

»Även i södra och mellersta Sverige pågå tid efter annan eller ock kunna förekomma utstyckningar av arrendjordbruk särskilt från bolagsdomäner. — Gimo-Österby bruks talrika ägostyckningar äro ett känt exempel. Det är därför angeläget, att norrländska ägostyckningslagen, som avsåg att kontrollera dylika utstyckningar, utsträckes provisoriskt till hela riket.

Då icke heller till denna riksdag är att från regeringen emotse något förslag i förevarande avseende, synes oss frågan icke kunna vidare förhålas.»

Av innevarande års riksdag antagen lag om ägostyckning inom vissa delar av Kopparbergs län.

Innan utskottet går att för egen del yttra sig angående det i motionerna väckta spörsmålet, vill utskottet erinra, att vid innevarande års riksdag antagits en i proposition nr 123 riksdagen förelagd lag om ägostyckning inom vissa delar av Kopparbergs län, vilken lag har avseende å de på bekostnad eller med understöd av staten storskiftade delarna av nämnda län samt omfattar Ovansiljans och Nedansiljans domsagor, Näs och Malungs domsaga utom viss socken samt delar av Hedemora och Falu domsagor.

Utskottets yttrande.

Såsom av den ovan lämnade redogörelsen framgår, hava stadgandena i de norrländska ägostycknings- och jordavsöndringslagarna tillkommit

huvudsakligen i ändamål att förebygga, att inom därav berörda områden jordbruken berövas erforderligt stöd av befintlig skogs- och betestillgång samt lämpliga odlingslägenheter.

Att de förhållanden, som för de fem norrländska länen och Värmland samt beträffande jordavsöndringslagen även Kopparbergs län föranlett tillkomsten av de ifrågavarande särslagarna, icke hava sin motsvarighet i delar av landet med ringa eller inga skogs- och utmarksområden, torde ej vara tvivel underkastat. En utsträckning av lagarna till att gälla hela riket synes därför ej vara av behovet påkallad.

Vid övervägande av frågan, huruvida bestämmelser av den i motionerna angivna innebörd nu kunna anses erforderliga för ytterligare vissa delar av riket, framstår det visserligen såsom antagligt, att förslag till lag om delning av jord å landet, innefattande reglerande bestämmelser å förevarande område för landet i dess helhet, är att i form av proposition förvänta till nästkommande års riksdag.

Med hänsyn till vikten av att ej under tiden till dess ny jorddelningslagstiftning kan bli genomförd ägostyckningar för utstyckande av jordbruk skola komma till stånd utan att för jordbrukens bestånd önskelig tilldelning av skog, där sådan är att tillgå, sker, har utskottet funnit anledning föreslå, att för vissa län med i förevarande hänseende åtminstone endels väsentligt likartade förhållanden med de norrländska och Värmlands nu provisoriskt bringas i tillämpning de i de ifrågavarande båda lagarna inrymda bestämmelser. Vid övervägande av hithörande förhållanden har utskottet ansett den sålunda ifrågasatta utsträckningen av lagarnas tillämpningsområde, vars behov bestyrkes av vissa under de senare åren av bolag vidtagna ägostyckningsförfaranden, lämpligen böra omfatta Uppsala, Stockholms, Örebro och Västmanlands län samt, såvitt angår ägostyckningslagen, tillika de delar av Kopparbergs län, vilka ej inbegripas under förenämnda, i år för vissa dessa delar av sistnämnda län antagna ägostyckningslag.

Enligt av utskottet från vederbörande överlantmätare införskaffade uppgifter hava under åren 1922 och 1923 fastställts ägostyckningar i ovannämnda län till det antal, nedanstående tabell angiver:

	Antal ägostyckningar		Därav å bolagsjord
Stockholms län	{1922	153	15
	{1923	119	19
Uppsala län	{1922	111	53
	{1923	157	91
Örebro län	{1922	81	1
	{1923	111	12
Västmanlands län	{1922	91	20
	{1923	67	11
Kopparbergs län	{1922	91	12
	{1923	104	85

Beträffande uppgifterna för Kopparbergs län anmärkes, att utöver de i tabellen angivna, till respektive 12 och 85 uppgående fallen avseende bolagsjord, förekommit under de ifrågavarande två åren ytterligare respektive 9 och 7 fall av ägostyckningar, vilka omfattat såväl bolags som enskildas jord.

Den av utskottet sålunda tillstyrkta provisoriska utsträckningen av tillämplighetsområdet för de norrländska ägostycknings- och jordavsöndringslagarna har så till vida sin motsvarighet i vad som å sin tid skedde beträffande tillkomsten av nämnda ägostyckningslag, att denna föregicks av en år 1905 antagen provisorisk sådan lag.

De för ändamålet erforderliga lagbestämmelserna synas lämpligen böra i likhet med vad som skedde vid motsvarande utsträckning av lagarnas tillämplighetsområde till Värmland år 1917, givas form av ändringar i respektive paragrafer av de i ämnet gällande lagarna.

Med stöd av vad sålunda anförts får utskottet hemställa,

A) att riksdagen på grund av motionerna nr I:100 och II:181 måtte för sin del antaga följande

1) Lag om ändrad lydelse av 1 § i lagen den 25 juni 1909 om inskränkning i rätten att erhålla ägostyckning.

Häri genom förordnas, att 1 § i lagen den 25 juni 1909 om inskränkning i rätten att erhålla ägostyckning skall erhålla följande ändrade lydelse:

I Stockholms, Uppsala, Värmlands, Örebro, Västmanlands, Gävleborgs, Västernorrlands, Jämtlands, Västerbottens och Norrbottens län samt i de delar av Kopparbergs län, som icke blivit på bekostnad eller med understöd av staten storskiftade, må ej ägostyckning ske eller förordnande för lantmätare att verkställa ägostyckning meddelas, med mindre tillstånd till ägostyckningen lämnats på sätt nedan sägs.

Denna lag träder i kraft dagen efter den, då lagen, enligt därå meddelad uppgift, från trycket utkommit i Svensk författningssamling; dock skall den ej äga tillämpning med avseende å ägostyckning, som dessförinnan blivit sökt eller som sökes på grund av avhandling, upprättad före nämnda dag.

2) Lag om ändrad lydelse av 20 § 1 mom. och 22 § i lagen den 27 juni 1896 om hemmansklyvning, ägostyckning och jordavsöndring.

Häri genom förordnas, att 20 § 1 mom. och 22 § i lagen den 27 juni 1896 om hemmansklyvning, ägostyckning och jordavsöndring skola erhålla följande ändrade lydelse:

20 §.

1 mom. Ägare av hemman, vilket får klyvas, have rätt att av hemmanets ägovälde för alltid avsöndra till och med en femtedel av ägovidnen i en

eller flera delar; dock att inom Stockholms, Uppsala, Värmlands, Örebro, Västmanlands, Kopparbergs, Gävleborgs, Västernorrlands, Jämtlands, Västerbottens och Norrbottens län ej må avsöndras inägojord till den omfattning, att hemmanets jordbruk därigenom märkligen försvagas.

22 §.

Astundar innehavare av hemman, varifrån avsöndring får ske, att därifrån för alltid avsöndra mark, som, ensam eller tillsammans med vad redan kan vara från hemmanet för alltid avsöndrat, utgör mera än vad i 20 § 1 mom. sägs, ankomme på Konungens befallningshavande att, där omständigheterna därtill föranleda, sådant tillåta. Särskilt må vad i nämnda lagrum stadgas beträffande Stockholms, Uppsala, Värmlands, Örebro, Västmanlands, Kopparbergs, Gävleborgs, Västernorrlands, Jämtlands, Västerbottens och Norrbottens län icke utgöra hinder för sådant tillstånd, där avsöndringen erfordras för egnahemsanläggningar eller industriella anläggningar eller annat dylikt ändamål.

Tillstånd, som i denna § sägs, må ej vägras i fråga om avsöndring av sådant område, som omförmäles i 3 § första stycket i lagen angående förbud i vissa fall för bolag och förening att förvärva fast egendom.

Denna lag träder i kraft dagen efter den, då lagen, enligt därå meddelad uppgift, från trycket utkommit i Svensk författningssamling.

B) att förevarande motioner, i den mån de icke blivit besvarade genom vad utskottet ovan under A) hemställt, icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda.

Stockholm den 28 maj 1924.

På andra lagutskottets vägnar:

BROR PETRÉN.

Vid ärendets behandling hava närvarit:

från första kammaren: herrar *Bror Petré*n, *Linder**, *greve Spens**, *Tjällgren*, *Lindhagen*, *Martin Svensson*, *von Stockenström** och *Franzén*;

från andra kammaren: herrar *Hagman**, *Karlsson* i *Gasabäck*, *Magnusson* i *Skövde**, *Holmström* i *Stockholm**, *Johansson* i *Sollefteå**, *Sundling** och *Persson* i *Trången**.

*) Ej närvarande vid utlåtandets justering.

Reservationer:

1) av herrar *Linder, Franzén, Hagman, Holmström* i Stockholm och *Johansson* i Sollefteå:

2) av herrar greve *Spens* och *Martin Svensson*; samt

3) av herr *Lindhagen*, som anförde:

»Såsom utskottet erinrat avser förslaget till lag om delning av jord å landet *riket i dess helhet* och således även dess bestämmelser om att ett utbrutet jordbruk erhåller tillräckliga ägor. Enligt grunderna för detta förslag bör således hinder ej heller möta för den provisoriska lagens utsträckande till hela riket. En sådan förtänksamhet påkallas tvärt om av förslaget.

Det ligger ju också i sakens natur, att ett jordbruk bör vara någorlunda bärkraftigt varhelst det befinner sig. Omtanken om nödig skogstilldelning, där tillgång därtill finnes, har betydelse för alla skogstrakter i landet och icke blott i de i utskottets förslag upptagna provinserna. Tillägg av erforderlig åker och odlingsmark har samma betydelse för hela riket. Det samma gäller i stort sett även om mulbetesmark, där sådan enligt ortens sed anses omistlig eller åtminstone övervägande.

Alla dessa förmåner tillgodoses i mån av tillgång utav norrlandslagen. Utskottet inskränker däremot, åtminstone i motiven, sin omtanke endast till skogstilldelningen och i fråga om denna, som sagt, allenast till vissa snävt tillskurna län. Motionärernas förslag synes således både principiellt och praktiskt hava ett avgjort företräde. Exempelvis må omnämnas, att länsstyrelsen i Blekinge ansett lagen böra vinna tillämpning på detta län och att en representant i utskottet för Södermanland ansåg förslaget äga fog även för denna provins.

Det saknar givetvis icke sitt intresse att taga del av överlantmätarnas yttranden, vilka därför av utskottet fogats såsom bilaga till utlåtandet. Därtill må emellertid på samma gång betonas, att lantmäterikåren icke i allmänhet anses besjälad av någon utpräglad social känsla för ifrågasvarande angelägenhet. Uti jordkommissionens betänkande del IV sid. 123 erinras om den kamp, landshövdingen Widén fått föra mot Jämtlands lantmäterikår för en rimlig tillämpning till förmån för jordbruket av norrländska ägostyckningslagens grundstadgande.

Redan vid riksdagens början förelåg i och för behandlingen av detta ärende i korrektur för utskottet ett dokument, vilket därför såsom redan uppsatt i tryckeriet bifogas denna reservation. Det utgör ett utdrag ur

den s. k. norrlandsmotionens av år 1901 motivering beträffande ägostyckningslagstiftningen. Det drama, som där skildras, utspelas fortfarande i det tysta mer eller mindre i det övriga landet, och även inom den norrländska ägostyckningslagens område vet ingen, hur tillämpningen mångenstades sker, varom ock den omnämnda skildringen från Jämtland varslar.

Det hemställes alltså, att riksdagen måtte bifalla de i motionerna framlagda lagförslagen.»

*Bilaga till herr Lindhagens
reservation.*

Utdrag ur den s. k. norrlandsmotionen år 1901 i andra kammaren (nr 142).

»Det kan nu synas av flera skäl vara av intresse för sågverksägaren, att det för skogsbruksändamål inköpta hemmanet ej bevarar karaktären av jordbruksfastighet. Därför hördes tidigt talet om angelägenheten av att »skogsägaren finge ägna sig uteslutande åt skogsvården utan att besväras av jord, som han för drivande av sin industri icke behöver». När sedan opinionen allt mer växte mot bolagens hemmansköp, så voro sågverksnäringens representanter så mycket villigare att såsom botemedel häremot anvisa den utvägen att »i rättsligt hänseende skilja jordbruksfastigheten från skogsområdet». Ordandet om önskvärdheten för sågverksägaren att göra sig av med inägojorden utbyttes då också snart mot framhållandet av den stora ömsesidiga fördelen av en sådan anordning. Förut hade man trott, att båda näringarna borde förenade gå hand i hand och konflikter förebyggas genom att underordna skogsbruket under den högre kulturen, jordbruket. Nu trodde man sig i fordran på skilsmässa hava funnit den trollformel, som borde lösa alla gåtor. Och samtliga myndigheter grepo genast med begärlighet efter det sålunda utsträckta halmstrået.

Under intrycket av denna stämning började ock höras nya meningar, som voro outhärliga för det plötsliga omslaget från gamla traditioner. Redan är framhållet, huru som det någon gång anföres, att bolagshemmanens uppodlade mark nog skall också läggas under bruk, så snart detta »med fördel» kan ske. Vidare säges ibland, att enligt vunnem erfarenhet jordbruket verkligen ej behöver skogen, ja, till och med tager skada av att vara förenad därmed. Ett sådant förhållande vore ju högst glädjande och borde endast föranleda till att göra så mycket mera för jordbrukets utveckling i Norrland. Men att från en dylik uppfattning sluta till att all kronans donationsskog med däri inneslutna uppodlingsmöjligheter böra övergå till bolagsegendom är ju ett språng i bevisningen och en inkonsekvens i tillämpningen av principen. Det kan nog hända att i gammal bygd, särdeles i närheten av kusten, jordbruket i vissa fall kan ensamt föda sin man. Detta beror då på, att själva kulturen i sådana trakter är mera uppdriven, att klimatet är gynnsammare samt att en tätare befolkning och goda kommunikationer underlätta avsättningen och öka utkomstmöjligheterna. I själva skogsbygderna, där man ännu ej kommit och kanske aldrig kan komma så långt i vare sig det ena eller andra avseendet, gäller nog fortfarande, att jordbruket behöver ett stöd i skogen. Även här kan det visserligen inträffa, att den,

*Ägostyck-
ningslagen.
Dess historia.*

som av tvång är mera hänvisad till själva jordbruket, står sig bättre än den, som i följd av allt för lätt åtkomliga skogstillgångar försummar sin jord. Men denna senare erfarenhet bör väl endast föranleda till sådan ändring i skogslagstiftningen, att skogen, bibehållen i befolkningens ägo, blir ett verkligt stöd för densamma och ej en lockelse i fördärvet. Att med en sådan anordning skogen alltid är nyttig och på de flesta håll även ombärlig för jordbruket, blir nog svårt att kullkasta.

Det är nu emellertid av största intresse följa de egendomliga vägar, på vilka den nya lösen även vann insteg i lagstiftningen.

Man minnes att 1891 års riksdag hos Kungl. Maj:t gjorde framställning om en utredning, huruvida icke genom statsmakternas försorg tillfälle kunde *beredas obemedlade och mindre bemedlade att på lämpliga villkor bilda egna jordbruk* huvudsakligen på de inom landet befintliga stora odlingsbara utmarker. I anledning härav uppdrog Kungl. Maj:t åt en kommitté att taga i övervägande ej mindre, i vilken mån och under vilka villkor upplåtelse av jord från kronans egendommar för befordrande av det utav riksdagen angivna syftemål kunde äga rum, än även huruvida berörda syftemål kunde genom ändring i gällande lagstiftning eller på annat sätt befrämjas.

Kommittén föreslog då i sistnämnda syfte ändringar i gällande författning om hemmansklyvning och jordavsöndring, särskilt genom införandet av ett väsentligen nytt institut, kallat ägostyckning. Genom detta skulle ett hemman få styckas i två eller flera delar med på förhand bestämda områden, under det vid hemmansklyvning, som fortfarande måste tillämpas vid utbrytning av kvotdelar av ett hemman, varje lott skall erhålla del i alla ägoslag.

För kommitténs uppgift var nämnda ägostyckningsförfarande av betydelse därigenom, att ouppodlade områden sålunda kunde i och för odlingsföretag lättare och billigare utbrytas såsom särskilda fastigheter med övertagande av viss andel i den ursprungliga fastighetens mantal. Det har anmärkts, att förfarandet kan även gagna jordbruket i allmänhet genom att bereda tillfälle att med en egendom utan skog sammanslå någon angränsande skogsmark. I de delar av Dalarna, där hemmansklyvningen gått allt för långt, anses ägostyckningen även kunna få den uppgiften att befordra sammanslagningen av angränsande små ägolotter för bedrivande av ett rationellare jordbruk.

Men enligt kommitténs betänkande skulle ägostyckningen även erhålla en annan uppgift, som av kommittén återgives sålunda:

»En särskild betydelse torde ägostyckning därjämte kunna erhålla för de norrländska skogsbyggnaderna genom det tillfälle, som densamma erbjuder, att kunna dela skatten å ett hemman mellan den för jordbruk lämpliga arealen jämte ett mindre skogsområde å ena sidan och den huvudsakliga skogsmarken å den andra. Härigenom skulle hemmansägaren *efter skogens försäljning* kunna kvarsitta med äganderätt å gården, medan han däremot nu alltför ofta förvandlas till arrendator eller torpare under skogsägaren, och den självägande jordbrukande befolkningen i många skogssocknar sålunda allt mer och mer förminskas.»

Man förstår nu och vet, varifrån kommittén fått denna tanke. Men det är betecknande för det bräckliga underlag, varpå den nya opinionen om skogens och inägojordens skiljande från varandra byggde, att en sak av så väldig och skickesediger innebörd ej tålde någon närmare undersökning, utan avfärdades endast i förbigående med några få rader, i stället

för att frågan redan vid dess första framträdande bort giva anledning till de allvarsammaste överväganden.

Ty det är ju uppseendeväckande från lagstiftningens synpunkt, att medan kronan ännu är i färd med att på egen bekostnad genom avvittring skänka bort sina skogar till hemmanen för jordbrukets varaktiga befrämjande, så stiftas det samtidigt en annan lag, varigenom man uttryckligen förutsätter och vill befordra, att samma skogsmark må kunna av hemmanets innehavare för all framtid avhändas jordbruket genom försäljning till sågverksbolagen. Det är vidare egendomligt från nationalekonomisk synpunkt, att just i de norrländska skogsbygderna, där ännu endast en mycket obetydlig del av den odlingsbara marken kommit under kultur, införa ett ägostyckningsförfarande med uttryckligt ändamål att, i olikhet med dess uppgift i det övriga riket, avskilja denna ouppodlade jord från den jordbrukande befolkningens besittning och sålunda begränsa jordbrukets framtidsmöjligheter i lyckligaste fall till de redan odlade tegarna. Det är också märkligt från privatekonomisk synpunkt, att medan det sedan gammalt varit en erkänd och tillämplig trossats, att jordbruket i de norra skogsbygderna behövde skogen till stöd, så överger man plötsligt utan undersökning och utan motivering denna uppfattning och förutsätter, att jordbruket reder sig utan skog. Och det är slutligen bra hänsynslöst mot Norrlands framtid att sålunda utan vidare godkänna och praktiskt underlätta en obegränsad fortsättning på bolagens hemmansköp.

Emellertid gick nu det av kommittén upptagna ryktet om ägostyckningsförfarandets stora betydelse för Norrland från ämbetsverk till ämbetsverk och behandlades därvid såsom en bifråga till det hela. Och till slut blev saken så både underordnad och självklar, att Kungl. Maj:t i sin proposition till 1896 års riksdag till utvecklingen av förfarandets allmänna verkningar för jordbruksändamål allenast vidfogade, att det »helt visst ur många andra synpunkter kommer att fylla ett verkligt behov». Sedan blevo lagförslagets föreskrifter om ägostyckning utan vidare antagna av riksdagen och promulgerades den 27 juni 1896 såsom lag. Men trots denna behandling var det ändock — man vet det med visshet — företrädesvis de intressen eller förhoppningar, man hade om dess verkningar i de norra skogsbygderna, som drev hela förslaget igenom.

Det måste nu dock medgivas, att redan kommittén synes haft en förnimmelse av, att det dock ej gick an att taga frågan i hela dess nakenhet. Den framställde därför saken så, att från den »huvudsakliga skogsmarken» skulle avskiljas »den för jordbruk lämpliga arealen jämte ett mindre skogsområde». Men av detta löfte tappade ryktet under sin gång bort det ena stycket efter det andra. Snart talades blott om »nödig husbehovsskog», och när slutligen själva lagen kom — så innehöll den icke ens detta. Av kronans gåva till jordbruket lämnades sålunda ingenting kvar. Och det låg nog också en viss logik i detta. Man önskade naturligtvis att snart kunna framvisa några resultat av lagen. Men då det sågverksintresse, varpå detta närmast berodde, ej kunde antagas vara benäget avstå från någon skogsmark, fick lagen ej heller byggas på en sådan förutsättning. Huruledes man emellertid misräknat sig även på sågverksbolagens intresse att avyttra blotta inägor, skall längre fram omnämnas.

Ägostyck-
ningslagens
verkningar i
de norra
länen.

Följderna av en sådan lagstiftning för de nordliga länen kunde vid eftertanke på förhand förutses och hava även redan bjärt framträtt.

Det har sålunda visat sig, att lagen får sin huvudsakliga betydelse i främjandet av ett fortsatt inköp av hemman. Utvecklingen går nu i den riktningen enligt allas utsago »med svindlande fart». Den bofaste, som hitintills ej velat gå från sin gård, förespeglas nu att, mot en avsevärd köpeskillning samt befrielse från en del av utlagorna, endast behöva sälja skogen. Denna uppgörelse leder dock naturligtvis till att förr eller senare sitter på gården en hemmansägare, som är utan både skogen och köpeskillningen för densamma. De flesta begärda ägostyckningar lära avse sådana nya förvärv. Samtidigt fortgå emellertid lika fullt i stor omfattning förvärv av hela hemman utan att inägorna fräntagas. Detta lär t. ex. fortfarande vara regel i Jämtland.

Men däremot går det ännu ej så synnerligen framåt med det ändamål, som ju skulle vara lagens huvudsakliga, för att ej säga det enda, nämligen att skapa självständiga jordbrukare av lantbönderna på hemman, som bolagen förvärvat före lagens tillkomst. Bolagen börja nämligen på vissa håll, sedan de väl fått lagen, bliva betänksamma, huruvida det är för dem fördelaktigt att göra sig av med sina lantbönder, som på många sätt äro dem till nytta. I Västernorrlands län t. ex. hava av denna anledning de gamla stora trävarubolagen ännu ej börjat ägostycka sina hemman. Emellertid förekomma dock åtskilliga utstyckningar, av vilka många anses föranledda av önskan att på de utstyckade inägorna lägga tungan av födoråd, som vilas på hemmanet.

Vid ägostyckningarna tilldelas inägojorden i regeln ej alls någon skog. Detta sker ej ens vid nyförvärv, enär de två intressen, som där köpslå, är bolagets önskan att få så mycket skog som möjligt och hemmansägarens att få så mycket pengar som möjligt. Att »den för jordbruk lämpliga arealen» i sin helhet utstyckas, förekommer naturligtvis icke någonsin. Det förebäres nu, att man vid lagens tillkomst tänkt sig, att både det ena och andra skulle ske. Men vill man ett visst resultat av en lagstiftning, måste man tillse, att det framtingas antingen av lagen själv eller av det enskilda intresset. Det invändes även, att upplåtelse av skogsmark ej tjänade något till, då hemmanets innehavare antagligen skulle förr eller senare åter försälja det till någon skogsköpare. Av allt detta framgår emellertid, att om dessa utstyckningars ursprungliga ändamål skall vinnas, så maste *dels* trävarubolagens vidare fastighetsförvärv förbjudas, *dels* ägostyckningslagen innehålla att med ägorna skall utstyckas även skog och obruten odlingsbar mark, *dels* ock bolagens intresse för sådana utbrytningar på något sätt framtingas, vilket möjligen kan ske genom den förut ifrågasatta föreskriften om skyldighet att hävda och verkställa nyodling å bolagshemman. Men när allt kommer omkring, är det kanske bäst, att inägojorden tills vidare stannar kvar hos bolagen. Jordbruket kan då kanske bibehålla sina utvecklingsmöjligheter genom att de anspråk det har på understöd från skogen sålunda kunna genom lagstiftningen lättare göras gällande.

Det lär nu verkligen givas en eller annan sågverksägare, som är generad över lagen och därför av idealism låter utstyckningar åtföljas av något litet skogsområde, även om detta ej påyrkas av medkontrahenten. Förrättningsmannens nit och övertalningsförmåga påstås också hava någon liten betydelse.

Ibland tillgodoses även behovet av husbehovsvirke genom upplåtelse av

rätt att taga detta på bolagets skog. En bevekelsegrund till detta medgivande lärer till en del vara en vinnem insikt om att det nya slag av självägande jordbruksbefolkning, som genom ägostyckningslagen skall tillskapas, lätt blir hänvisat att lylla sitt virkesbehov genom olovligt tillgrepp å den skog, vilken kronan kort förut skänkt till hemmanet, för att dess innehavare skulle bära huvudet högt. På sina ställen förenas dessa servituter därför också med villkor att de förverkas, därest rättsinnehavaren gör sig skyldig till averkan, eller till och med till olaga jakt. Dylika servituters värde belysas för övrigt därav, att de numera allmänt utdömas från skogsvårdens synpunkt samt att stor ovisshet råder hos vederbörande, om de ens enligt ägostyckningslagen kunna lagligen fastställas eller vad rättskraft de i övrigt må äga.

Ägostyckningslagen har således i norra skogsbygderna ej alls gagnat jordbruket och den befolkning, som livnär sig därav; och om man vill vara uppriktig, så var nog detta ej heller dess verkliga uppgift, utan någonting helt annat. Den lilla ljusning, som man tror sig kunna utleta i utsikten att bolagens lantbönder till någon del förvandlas till bolags- torpare på egen grund, är ej ägnad att i någon mån skingra det mörker, vari framtiden höljer dessa torpares från all utveckling och allt stöd av skogen avskurna åkerlappar. Erfarenheten har också på sina ställen redan visat, att just på sådant sätt fränskilda inägor snart komma i vanhävd. Vid de nya bolagsköp åter, som det blivit ägostyckningslagens egentliga uppgift att framkalla, kan nog förste innehavaren reda sig med hjälp av det förvärvade kapitalet. Men hur går det sedan och vad blir det av hemmansklyvningen? Man förstår så väl sanningen i förste lantmätarens i Västerbottens län yttrande vid 1900 års allmänna lantmätermöte om ägostyckningslagens verkningar: »Styckningsändamålet», sade han, »är här överhuvud att fränskilja inägorna från skogsmarken utan att fråga efter, om någon befolkning på dem skall kunna existera. Ja, meningen är väl sällan eller aldrig, att så skall ske.»

Det saknades dock ej alldeles röster, som förutsade, vad som skulle inträffa. Befallningshavandena i Norrbottens och i Västerbottens län inskränkte sig visserligen i sina yttranden över kommitténs förslag att med några få ord instämma i de allmänna förhoppningarna. Men i de utlåtanden, som av samma myndigheter i slutet av år 1895 avgåvos över 1894 års riksdagsskrivelse om bolagsförvärven, låter det redan på helt annat sätt. Båda myndigheterna utveckla ganska fullständigt, huru otillfredsställande den ordning måste bliva, som genom förslaget om ägostyckning skulle ernås. Medan den förstnämnda myndigheten emellertid avhåller sig från att härav draga några slutsatser, kom däremot den senare i alla fall till det oväntade resultatet, att förslagets fördelar dock »syntes» väsentligen överväga olägenheterna.

Klarast såg det på senhösten 1895 sammanträdande allmänna lantmätermötet. På väckt fråga beslöt mötet göra det uttalande, att de praktiska betingelserna för och verkningarna av det nya förslaget om ägostyckning voro väsentligen olika för Norrland och det övriga Sverige. Under debatten framhölls skarpt förslagets falska utgångspunkter och sannolika ödeläggande verkningar. Man betonade även, att jordbruk och skogsbruk i dessa trakter kunde gå hand i hand, men blott under förutsättningen, att det vore i jordbrukarens händer, som båda befunno sig. Det uttalades, att *undantog borde göras för Norrland* och i all synnerhet för lappmarkerna. Med anknytning till dessa uttalanden beslöt sedermera 1900 års

lantmäterimöte »på det kraftigaste uttala sitt gillande» av de i andra kammaren väckta motionerna om inskränkning i bolags fastighetsförvärf och ändring i ägostyckningslagen för tillgodoseende av skogsbehovet.

Under lagförslaget behandling i riksdagen år 1896 inträffade också, att en talare i första kammaren, till genmäle å ett yttrande om förslaget stora betydelse för Norrland, uttalade sina allvarliga farhågor för lagens verkningar därstädes, men då förslaget var välgörande för det »övriga» Sverige, yrkade han bifall till detsamma. Det fanns också ännu en eller annan riksdagsledamot, som klart insåg, att »det skulle gå alldeles på tok». Men de yttrade sig av någon anledning icke.

Slutomdömet om ägostyckningslagen i dess tillämpning på de norra delarna av landet kan endast bliva ett. Lagen var ingenting annat, än den judaskyss, varmed jordbruket definitivt och officiellt förråddes åt sågverksintresset. Och man var nog hänsynslös att ej ens utbetala de trettio silverpenningarna, den i sistone utlovade husbehovsskogen. När sedan under sistlidna riksdag väcktes en anspråkslös motion om, att åtminstone någon liten del av denna skuld måtte utbetalas till jordbruket, förklarade i första kammaren en representant för sågverksnäringen, att han »fann ej någon rättsgrund i detta anspråk»; och motionen föll utan att ett ord av förståelse bröt den övriga kammarens obevekliga tystnad. Så lätt väger *nu* den norrländska jordbruksnäringen, när lagstiftningen endast gör sitt bästa att i den andra vågskålen lägga ett övermäktigt intresse, som den förleder att vara ovän till henne.

Det bör vara uppenbart, att en dylik lagstiftning, som tillkommit utan saklig prövning, måste tills vidare upphävas, så att den ej får fortfara med sina skadliga verkningar. Sedan blir man äntligen i tillfälle överväga, under vilka förutsättningar ägostyckningsfarandet kan få tillämpning även i de norra skogsbygderna. I större delen av Dalarna har emellertid ägostyckningslagen ej tillämplighet. På Kungl. Maj:ts prövning vilar visserligen 1899 års riksdagsskrivelse om dess införande därstädes för ett verkligt jordbruksändamål. Detta torde dock ej behöva föranleda, att lagen genomföres i Dalarna i de avseenden, varigenom den med sin nuvarande avfattning även kan lända till skada för jordbruket. Lagens upphävande tills vidare påstås därför nu ej vara behöfligt annat än för Norrland.»

*Bilaga till utskottets utlåtande.***Redogörelse över det huvudsakliga innehållet i överlantmätarnas yttranden över jordkommissionens framställning om de norrländska ägostycknings- och jordavsöndringsbestämmelsernas utsträckande till hela riket.**

Överlantmätaren i Stockholms län: I de från Stockholm mera avlägset belägna orterna, särskilt i norra delen av länet, syntes ägostyckningsförfarandet i icke ringa utsträckning hava kommit till användning i stället för klyvningsförfarandet, där så kunnat ske. Att detta icke varit till gagn för jordbruket, syntes otvivelaktigt. Skedde uppdelning genom det mera fria ägostyckningsförfarandet, komme ofta nog en del andra intressen än jordbrukets att bliva de bestämmande vid delningen och förorsaka, att de därvid uppkomna nya ägototterna icke sällan bleve genom mindre lämpliga ägoanordningar eller av andra anledningar, såsom bristande tilldelning av skogsmark, mer eller mindre olämpliga för jordbruksändamål. Orsaken därtill hade man utan tvivel att söka i den nästan oinskränkta frihet, med vilken ägaren av ett hemman eller en hemmansdel ägde att bestämma över sättet för dess uppdelning vid ägostyckningen. Ägostyckningsinstitutet erbjöde ju dock icke mindre möjligheter för en ur jordbrukshänsyn ändamålsenlig parcellering än klyvningsförfarandet utan tvärt om större sådana. För att ett tillfredsställande resultat skulle vinnas genom en dylik förrättning ur jordbrukssynpunkt påfordrades dock, att vid densamma denna synpunkt icke skötes åt sidan av andra intressen utan bleve den bestämmande för delningen.

Stockholms
län.

Utan tvivel skulle en tillämpning inom Stockholms län av lagen om inskränkning i rätten att erhålla ägostyckning av den 25 juni 1919 på ägostyckningar av ovan angivna beskaffenhet bidra till avhjälpandet av de brister i nuvarande lagstiftning, vilka ovan berörts.

I trakter närmare Stockholm komme ägostyckningsinstitutet huvudsakligen till användning dels för bildandet av s. k. egna hem och dels för upplåtelse av tomtplatser.

Vad beträffade bildandet av egnahemsfastigheter, syntes detta i allmänhet icke hava skett på ett tillfredsställande sätt, när dessa fastigheter ofta nog gjorts allt för små att bära sig såsom jordbruksfastigheter, men å andra sidan allt för stora för att lämpa sig för brukning vid sidan av annan sysselsättning. Med avseende på ifrågavarande slag av ägostyckningar gällde dessutom i viss mån vad ovan sagts om ägostyckningar å fastigheter på mera avlägsna orter, att styckningslotterna vid dem med hänsyn till ägoanordningarna m. m. i stor utsträckning gjorts olämpliga för åsyftat ändamål. Jämväl för dylika ägostyckningar syntes en tillämpning av ovanberörda lag bliva till gagn och bidra till bildandet av egnahemsfastigheter, vilka bättre fyllde sitt ändamål än vad nu vore förhållandet.

Vidkommande slutligen sådana ägostyckningar, vilka hade till ändamål att från jordbruksfastigheter avskilja mindre områden till byggnadstomter eller att uppdelna hela sådana i dylika tomter, torde behovet av tomtplatser i Stockholms närhet giva anledning till, att dylika förrättningar allt fram-

gent komme att tagas i bruk för uppdelning av fastigheter, vilka på grund av sitt läge vore lämpliga för bebyggande, ehuru man på senare åren för detta ändamål i stället allt mer och mer begagnat sig av avsöndringsinstitutet, detta påtagligen beroende på det oinskränkta sätt, på vilket sistnämnda delningsinstitut i allmänhet tillämpats å länet. Vid ägostyckningar av ovan angivna slag borde givetvis gällande ägostyckningslag utan inskränkning komma till användning. Detta hade ju också förutsatts även för de orter, där nu ifrågavarande undantagsbestämmelser gällde, då i 1909 års ovanberörda lag i dess 3 §, »sista» stycket, inryckts särskilda bestämmelser för ägostyckningar för sådant ändamål, som ovan berörts, eller därmed likartade. Om sålunda denna lag komme att utsträckas att gälla hela landet, skulle i denna bestämmelser redan finnas, vilka bleve tillämpliga på detta slag av ägostyckningar. Det syntes dock, som om dessa bestämmelser, med hänsyn till vad ovan sagts angående egnahemsbildningen genom ägostyckningsförfarandet, påfordrade en ändring.

Med förslaget till inskränkning i rätten att erhålla ägostyckning sammanhängande givetvis frågan om begränsningen även i övriga delar av riket av jordavsöndring i överensstämmelse med vad nu ägde rum i Norrland samt Kopparbergs och Värmlands län. Att en sådan begränsning påfordrades även för Stockholms län, om en inskränkning i rätten att erhålla ägostyckning genomfördes, torde vara uppenbart, dock endast i den utsträckning, som kunde anses erforderlig för att förhindra möjligheten av ett kringgående — genom användande av avsöndringsinstitutet enligt nu gällande lagstiftning — av inskränkning i rätten att erhålla ägostyckning.

Uppsala län. *Överlantmätaren i Uppsala län:* Inom länet förekommo ej i någon avsevärd omfattning ägostyckningar utan föregående styckningsavtal å fastigheter med arrendejordbruk, varigenom jordbruket frånskilts den huvudsakliga skogsmarken. Endast inom södra delen av länet hade ägostyckningarna i de flesta fall lett till försäljning av ägolotter, under det att i de övriga delarna av länet, såvitt känt vore, endast ett fåtal försäljningar ägt rum, beroende på jordbrukets bekymmersamma ställning. Vid ägostyckningar, där hela åkerarealen med angränsande skog- och hagmark i allmänhet och så långt gällande författning i fråga om skiftesantal och formliga gränser m. m. icke lagt hinder i vägen utstyckats till jordbrukslotter, hade även tilldelning av skogsmark skett i den utsträckning, som i varje särskilt fall ansetts nödigt och lämpligt. Duglig odlingsmark förekomme i så ringa omfattning inom länet, att någon hänsyn därtill knappast ifrågakomme. Vid ägostyckningar av ifrågavarande slag brukade i övrigt vid ägolotternas bestämmande även tagas hänsyn till de gamla arrendeindelningarna, vilka i flera fall även kunnat helt och hållet följas, varigenom rubbning uti förutvarande jordbruken så litet som möjligt behövt uppkomma.

Det torde icke kunna förnekas, att även inom Uppsala län utstyckningar av jordbrukslotter förekommit, vilka icke kunde i alla avseenden betraktas såsom fullt tjänliga för sitt ändamål. Nämnda förhållande, som huvudsakligast torde hava tagit sig uttryck i ägolotter med allt för ringa omfång i följd av för långt driven jorddelning, torde emellertid i en nära framtid utan vidlyftigare åtgärder kunna avhjälpas, sedan det av jordstyckningskommisionen framställda förslag om sammanläggning i vissa fall av fastigheter på landet hunnit bliva antaget som lag. Betingelserna för ett jordbruk i Norrland med dess rika tillgång på skogsmark, mulbete och odlingsmark ställde sig så betydligt annorlunda än i mellersta och södra delarna av riket, där

ofta nog ingendera av förenämnda förmåner vore till finnandes, men där jordbruket i anseende till den odlade jordens större omfang och bättre beskaffenhet likväl torde i allmänhet bära sig åtminstone väl så bra som i Norrland. En utsträckning av den för Norrland och Värmlands län gällande lagen om inskränkning i rätten att erhålla ägostyckning att tills vidare äga tillämpning jämväl i övriga delar av riket skulle medföra icke blott en ej obetydligt ökad kostnad för ägostyckningars verkställande utan sannolikt även en minskning i uppkomsten av nya fastigheter, beträffande såväl jordbruk som bostadslägenheter. Av nu anförda skäl hade överlantmätaren kommit till den uppfattningen, att det av jordkommissionen framställda förslaget härutinnan icke borde tillstyrkas.

I fråga om jordavsöndringarna så torde dessa, i anseende till såväl den ringa förekomsten inom länet som ock att desamma uppenbarligen icke kunde hänföras till jordbruk eller i nämnvärd mån vore av sådan omfattning, att stamhemmans jordbruk därav kunde sägas märkligen försvagas, härvidlag icke förtjäna synnerligt avseende, vadan överlantmätaren på grund såväl härav som det ovan sagda för sin del icke kunnat finna, att en provisorisk lagstiftning härutinnan vore av behovet påkallad.

Överlantmätaren i Södermanlands län: Erfarenheten hade visat, att även inom Södermanlands län genom den jordägaren enligt ägostyckningslagen tillkommande, nästan oinskränkta bestämmanderätten i fråga om sättet för en ägostycknings utförande en del ägostyckningar hade utförts så, att jordens fördelning i för jordbruk lämpliga lotter icke åstadkommits. Sälunda hade förekommit, att lotterna utlagts för små för att de skulle bliva bärkraftiga jordbruk, att allt för ringa eller alls ingen betes- och skogsmark blivit dem tilldelade, att de utlagts i för brukning olämpliga ägofigurer med allt för oregelbundna gränser, samt att förstörande av befintliga naturvärden för tillfällig ekonomisk vinst förekommit. Ett hämmande av sådan osund och olämplig ägofördelning syntes vara önskvärt. Givetvis borde en sådan inskränkning i rätten till jorddelning omfatta icke endast ägostyckning utan jämväl avsöndringsförfarandet.

Med stöd av det sälunda anförda ansåge överlantmätaren fog förefinnas för att de för de norrländska länen i hithörande hänseenden nu gällande inskränkningar bleve utsträckta att omfatta jämväl rikets övriga delar.

Överlantmätaren i Östergötlands län: Vidkommande Östergötlands län så torde ägostyckningar av sådan beskaffenhet, som föranlett tillkomsten för Norrland av lagen om inskränkning i rätten att erhålla ägostyckning, endast i ringa omfattning kommit till stånd, huvudsakligen beroende därpå att tillgången på skogbärande marker vore av jämförelsevis mindre omfattning.

Ägostyckningslagens otillfredsställande verkningar i Östergötlands län ville överlantmätaren framför allt se i de enligt 2 § ägostyckningslagen utförda förrättningar, som avsåge läggande på hög av ett flertal ägostyckningslotter i syftemål att därmed driva speulation i jord. Detta missförhållande torde dock komma till beaktande vid kommande lagfästande av jordstyckningskommissionens förslag till lagar i detta hänseende och icke böra föranleda till utsträckande av norrlandslagens nu ifrågakända tillämpning beträffande Östergötlands län.

Överlantmätaren vore vid sådant förhållande böjd för den uppfattningen, att jordförhållandena i länet icke för det närvarande motiverade en inskränkning i rätten att erhålla ägostyckning på sätt av jordkommissionen föreslagits.

Södermanlands län.

Östergötlands län.

Vad sedermera anginge jordavsöndringar i länet, så enär dessa upplåtelser mestadels avsåge mindre jordområden och mera sällan omfattade stamfastighetens värderikare inägojord samt förty icke med fog kunde sägas verka till försvagande av stamfastigheternas jordbruk, syntes ringa om ens några skäl förefinnas att stadga någon inskränkning i tillämpande av detta jorddelnings-sätt beträffande Östergötlands län.

På grund av det anförda ville överlantmätaren sålunda beträffande de båda av jordkommissionen framförda förslagen göra ett uttalande av avstyrkande innebörd.

*Jönköpings
län.*

Överlantmätaren i Jönköpings län: I ett år 1921 avgivet yttrande över jordstyckningskommissionens betänkande av år 1920 med förslag till lag om delning av jord å landet hade överlantmätaren framhållit, att exempel från Småland ej sagnades därpå, att egendomar i spekulationssyfte genom användandet av ägostyckningsinstitutet sönderstyckats på ett planlöst samt från jordbruks- och skogsvårdssynpunkt oändamålsenligt och skadligt sätt. De fall, då dylika missbruk av den fria ägostyckningsrätten spårats, vore, utom andra, sådana, vid vilka allt för litet betes- och skogsmark utlagts till nybildade smärre jordbruk. Redan i ovanberörda yttrande hade överlantmätaren likväl ansett sig böra framhålla, att dylika missbruk hörde till undantagen. Sedan nu ytterligare mera än två år gått, stode fullt klart, att de verkliga exemplen på spekulationsstyckning i denna landsända vore att hänföra till den s. k. kristiden och måhända även någon period dessförinnan, då jord-egendomarna vore vanliga spekulationsobjekt. Styckningsspekulationen hade emellertid upphört med kristiden och förekomme icke nu i länet.

Den för länet numera provisoriskt gällande förbudslagen torde hindra förefintliga bolag att inköpa bondehemman för att fränstycka skogen och behålla inägorna. Endast i ett eller annat fall hade kunnat spåras, att jordägande bolag inom länet för att förekomma den väntade nya jorddelningslagen begagnat sig av gällande frihet för styckning för att fränstycka inägor från sina redan ägande hemman för försäljning till arrendatorer eller andra. Och även i dessa fall hade någon upprörande brist i skogsmarkstildelning ej konstaterats.

Vid den granskning, överlantmätaren från annan synpunkt hade att ägna samtliga inom länet verkställda ägostyckningar, hände det visserligen fortfarande vid enstaka styckningar en eller annan gång, att man skulle kunnat anmärka på, att tilldelningen av skogsmark ej tillräckligt iakttagits vid lotternas bildande. Det hade dock de senaste åren rört sig om små och obetydliga fall.

Antalet årligen avslutade ägostyckningar inom länet vore i sjunkande. För år 1922 hade nämnda antal uppgått till 40. Sedan ett par år tillbaka påginge inom länet endast en större egendomsstyckning (Lyckasgodset vid Jönköping.) Det rörde sig härvid, så vitt överlantmätaren kunnat finna, icke om en sönderdelning av på spekulation inköpt jord, utan om en uppdelning i mindre jordbrukslotter av ett för gemensam drift allt för stort gods. Förrättningsmannen hade meddelat överlantmätaren, att vid ifrågasvarande styckning lotterna utlades på ett från alla synpunkter lämpligt sätt.

Avsöndringsinstitutet kunde, i vad anginge Jönköpings län, sägas icke hava använts på ett från jordbrukssynpunkt skadligt sätt.

På grund av det anförda vore det överlantmätarens bestämda mening, att rådande förhållanden i sagda län för närvarande icke påkallade den ifrågasatta provisoriska lagstiftningen. Genom densamma skulle ifrågava-

rande slag av jorddelning där utan motsvarande nytta endast göras omständligare och kostsammare än nu.

Med det sagda hade överlantmätaren icke velat påstå, att statlig uppsikt och kontroll över jorddelningen överhuvud vore opåkallad eller att icke åtminstone en från jordbrukssynpunkt mera omtänksam jorddelningslagstiftning än den gällande vore erforderlig, utan blott att provisoriska bestämmelser rörande endast ägostyckningar och jordavsöndringar i avvaktan på den länge väntade nya jorddelningslagstiftningen för det närvarande icke erfordrades. Det vore vidare, så vitt överlantmätaren kunde bedöma, så, att i detta län en från jordbrukssynpunkt olämplig jorddelning för närvarande mindre skedde genom ägostyckning än genom skifte och hemmansklyvning. Särskilt framhöles, att fall icke vore sällsynta, då befintliga bondejordbruk till följd av gällande bestämmelser inom arvslagstiftningen och möjligheten att erhålla lagfart å ej utbrutna kvotdelar söndermulades i små, för sig obrukbara lotter.

Överlantmätaren i Kronobergs län: Vad detta län beträffade kunde överlantmätaren icke finna skäl att tillstyrka förslaget. De utan jämförelse till antal flesta avsöndringar avsåge köp av jord för bostadslägenhet eller så kallat eget hem, och det torde sällan om någonsin inom länet hava förekommit, att stamfastighetens bestånd såsom lämplig jordbruksfastighet genom avsöndringar äventyrats.

*Kronobergs
län.*

Genom ägostyckning torde väl i några undantagsfall hava inträffat, att egendom blivit mindre lämpligt uppdelad, men i regel hade styckningarna åstadkommit lämpliga egendomar. Överlantmätaren hade icke kommit till den uppfattningen, att skogsmark och inägojord blivit genom styckningar i länet i någon nämnvärd utsträckning på skadligt sätt från varandra skilda. I ett län med riklig tillgång på skogsmark, som fallet vore inom Kronobergs län, och där ett jordbruk i de flesta fall icke bure sig utan tillgång till sådan mark, tänkte sig — åtminstone numera — en köpare väl för, innan han förvärvade ett för jordbruk avsett område utan skogsmark. Lantmätare hade ock av jordägarna tillkallats i åtskilliga fall redan före respektive egendomens styckning och ordnat styckningen på lämpligt sätt. De hade därvid mången gång, enligt överlantmätarens förmenande, uppnått bättre resultat än vad de kunnat vid styckningar av till kronan indragna hemman, då verkligt olämpliga egendomslotter utlagts, som varit dels för stora, dels för små och oproportionerliga i de olika ägoslagen och dels nära nog utan skogsmark, där sådan ovillkorligen bort och väl hade kunnat läggas till respektive inägotter. Önskligt vore, att lantmätare hade skyldighet, då han funne ägostyckning eller avsöndring olämplig, att hänskjuta ärendet med sitt utlåtande till ägodelningsrätt för erhållande av beslut, huruvida styckning finge ske eller ej.

Emellertid ansåge överlantmätaren skäl icke föreligga att införa omständligare och mera betungande former för ifrågavarande förrättningar för den tid, som kunde förflyta tills ny skifteslagstiftning komme att träda i kraft.

Överlantmätaren i Kalmar län: En inskränkning i rätten att erhålla ägostyckning syntes icke vara önskvärd för Kalmar län, då det endast i undantagsfall förekommit, att det allra mesta av en fastighets skogsmark frånstyckats ägorna i sin helhet, därvid inägorna dock i regel förvärvats och förenats med intilliggande jordbruk, vartill jämväl funnes skogsmark. I norra och södra Tjusts härad hade stora ägostyckningar verkställts å gods och större gårdar, men då hela ägoarealen avsetts till försäljning, hade det

Kalmar län.

givetvis vid förrättningarna måst tillses, att styckningslotterna såvitt möjligt omfattat olika ägoslag, då de i annat fall icke kunnat ekonomiskt avyttras.

På Öland hade verkställts och verkställdes årligen ett relativt stort antal ägostyckningar, men då de allra flesta hemmanen på ön saknade skog till husbehov och deras utmarker för det mesta bestode av kala s. k. alvar, torde den ifrågasatta inskränkningen för ifrågavarande del av länet vara fullkomligt obehövlig och onyttig.

I Aspelands och Handbörds härad, där på vissa trakter jämförelsevis stora skogsmarker funnes, hade nog någon gång förekommit, att största delen av inägorna med någon obetydlig del hagmark avskiltts genom ägostyckning, men att för undantagsfall påtvinga ett helt län en betydligt dyrbarare och mera tidsödande jorddelningsform än nuvarande torde få anses obehövt och icke förenligt med den jordbrukande befolkningens intressen.

Beträffande jordavsöndringar förekomme inom länet sådana till ett antal av 600 à 800 årligen. Från vissa intill stationssamhällen dels med och dels utan industrier belägna hemman hade nog i många fall avsöndrats mera än en femtedel av hemmanens ägovidd, men då avsöndringarna i regel avsåge bostadslägenheter, syntes tillstånd till avsöndringarna med fullt förtroende kunna anförtros åt länsstyrelsen, som ur lämplighetssynpunkt bedömde varje särskilt fall, dock med iakttagande av att icke allt för mycket av stamfastigheternas åkerarealer upplåtes.

Skulle genom lagstiftning inskränkning i jordavsöndringsförfarandet komma till stånd, bleve nog följden en avsevärd minskning i egnahemsbildandet.

På grund av det anförda syntes någon begränsning med avseende å jordavsöndringsförfarandet, i likhet med vad för Norrland, Kopparbergs och Värmlands län funnes stadgat, icke vara av behovet påkallad i vad anginge Kalmar län.

Gotlands län. *Överlantmätaren i Gotlands län:* Nu gällande föreskrifter angående ägostyckning hade inom länet i stort sett verkat i rätt riktning och hade ej i något fall genom jordavsöndringar äventyrats stamfastighetens bestånd såsom jordbruksfastighet.

Då emellertid genom ägostyckningar understundom uppstått olämplig skiftesordning, som förr eller senare torde påkalla nytt laga skifte, borde i en blivande ny skifteslagstiftning, i enlighet med jordstyckningskommissionens förslag, inrymmas bestämmelser, vilka inskränkte styckningsrätten. Någon ändring av nu gällande bestämmelser erfordrades emellertid icke vad Gotlands län vidkomme och gällde detta särskilt jordavsöndringsförordningen, utan borde en helt och hållet ny skifteslagstiftning avvaktas. Det vore nämligen att befara, att om svårigheter restes för erhållande av ägostyckningar, sämjedelningar åter komme att i stor utsträckning tillgripas till stort men för den ordning och reda i fastighetsförhållandena och inskrivningsväsendet, som nu gällande förordningar i hög grad befrämjat.

Blekinge län. *Överlantmätaren i Blekinge län* har för Blekinge läns vidkommande icke haft något att erinra mot jordkommissionens förslag.

Kristianstads län. *Överlantmätaren i Kristianstads län:* En av de viktigaste förutsättningarna för tillkomsten av dessa undantagslagar hade varit den allmänt gängse, obestridliga uppfattningen, att jordbruket i Norrland borde äga så effektivt stöd av skogsbruket som möjligt. Denna uppfattning ägde självfallet tillämpning

till viss grad även i övriga delar av landet. Det torde emellertid ej råda mer än en mening därom, att jordbruket i rikets sydligaste delar hade helt andra förutsättningar än de norrländska för att kunna bedrivas ekonomiskt fördelaktigt, och behovet av stöd genom skogsbruk i andra avseenden än för husbehov vore därför i dessa delar av landet mindre framträdande. En utsträckning av nämnda norrlandslagar till rikets sydligaste provinser syntes därför icke oundgängligen nödvändig av denna anledning, och de torde dessutom verka hämmande för tillkomsten av sådana mindre jordbrukslägenheter (småbruk), som icke vore att hänföra till egentliga egnahemsanläggningar.

Att en inskränkning i rätten att erhålla ägostyckning likväl — ehuru av andra skäl — vore av behovet påkallad, torde få anses såsom obestriddigt. Det långt gångna ägostyckningsförfarandet enligt 2 § ägostyckningslagen, »för framtida försäljning», såsom det ej sällan hette, hade ofta nog utförts skäligen planlöst och utan nödig hänsyn till ändamålsenligt bebyggande eller fastighetens användbarhet till jordbruk. I dessa hänseenden hade 2 § i lagen verkat ogynnsammare än 3 §, beroende däraf att för de i sistnämnda paragraf avsedda fall varje ägare av styckningslott kunnat bevaka sina egna och sin fastighets intressen.

Av dessa med flera skäl vore en inskränkning i rätten att erhålla ägostyckning påkallad jämväl i sydligaste Sverige, i vad anginge förrättningar enligt 2 § ägostyckningslagen.

Emellertid vore länsstyrelsen icke den lämpligaste myndigheten att pröva och avgöra ägostyckningsförslag eller lämna tillstånd till ägostyckning. Länsstyrelserna kunde nämligen icke tänkas äga tillräcklig lokalkännedom för att i varje särskilt fall kunna pröva, om ett dylikt förslag vore lämpat icke endast efter lagens bokstav utan även efter lokala förhållanden. Denna sista omständighet vore nämligen ej mindre för jordens ägare än även för dess brukning av allra största betydelse. En central myndighet, som i regel icke ägde ingående kännedom härom, torde knappast äga förutsättningar för att kunna taga full hänsyn till denna viktiga faktor. Visserligen kunde länsstyrelsen, innan ärendet prövades, höra nämnd eller myndighet, som kunde anses äga kännedom om förhållandena, såsom hushållningssällskapets förvaltningsutskott, egnahems- och kommunalnämnd eller kronobetjäningen, men det torde kunna ifrågasättas, huruvida eller i vilken omfattning en sådan tidsödande procedur tillämpats. För övrigt torde i de flesta fall förvaltningsutskottet icke äga större kännedom om de förhållanden i orterna, som kunde inverka på frågan, än vad länsstyrelsen själv ägde. Egnahems- och kommunalnämnd samt kronobetjäningen ägde helt naturligt större insikt härom, men de vore å andra sidan skäligen främmande för hela frågan och torde av denna anledning ofta hava synnerligen svårt att taga ställning till densamma. Vederbörande distriktslantmätare däremot torde vara den, som måste anses äga de största förutsättningar för att kunna uppgöra de lämpligaste förslagen eller avgiva yttrande över sådant förslag. Han ägde i regel god kännedom om de förhållanden inom sitt distrikt, som kunde inverka på denna fråga, och hela hans utbildning och tjänstgöring gjorde honom förtrogen med de faktorer, som borde vara utslagsgivande i dessa hänseenden. Med hänsyn till dessa omständigheter syntes distriktslantmätaren vara den, som framför andra (frånsett länsarkitekten i förekommande fall) borde åligga att avgiva yttrande över ägostyckningsförslag.

I anslutning till det sålunda anförda hölle överlantmätaren före, att vederbörande ägodelningsrätt i stället för länsstyrelsen borde vara den myndighet, som skulle pröva och avgöra ansökan om ägostyckning. Rättens samman-

sättning vore sådan, att både den juridiska sakkunskapen och kännedomen om ortsförhållandena i görligaste mån vore representerade. Att emellertid ett för jordägaren menligt dröjsmål med förrättningens handläggning bleve en given följd av myndighets ingripande låge i öppen dag, vilken myndighet denna än månde vara.

I fråga om utsträckning av den nu gällande norrländska jordavsöndringslagen till hela riket hölle överlantmätaren före, att något sådant icke tarvades beträffande Skåne.

*Malmöhus
län.*

Överlantmätaren i Malmöhus län: Då, såvitt känt vore, inom Malmöhus län ej förekommit något fall, som de två ifrågavarande författningarna varit avsedda att förebygga, tillåte sig överlantmätaren hemställa, att vad jordkommissionen föreslagit ej måtte vidkommande Malmöhus län upphöjas till lag.

Den enda följden av ett införande jämväl inom Malmöhus län av ovanberörda inskränkningar i rätten att erhålla ägostyckning och jordavsöndring skulle bliva ökade omkostnader och längre tidsutdräkt för dylika förrättingars verkställande, utan att därmed vunnes något, som kommissionen med desamma åsyftat.

*Hallands
län.*

Överlantmätaren i Hallands län: Att en omgestaltning rörande nu gällande stadganden om jorddelningen i allmänhet och särskilt ägostycknings- ävensom jordavsöndringsförfarandet vore i hög grad erforderlig torde vara tillräckligt tydligt ådagalagt i jordstyckningskommissionens betänkande den 16 oktober 1920. Förhållandena i Hallands län gäve icke på något sätt anledning till frångående av de synpunkter, som kommit till uttryck i jordstyckningskommissionens förslag.

Ehuru det icke finge bortses ifrån det riktiga i jordkommissionens tankegång att utan dröjsmål söka få införda förbättrade stadganden om jordstyckningen, syntes det emellertid högeligen tveksamt, om något nämnvärt kunde vinnas genom införande för södra Sverige av bestämmelser, vilka uteslutande vore utformade för i norra Sverige rådande speciella förhållanden.

De inskränkande föreskrifter rörande jordstyckningen, varom här vore fråga, hade tillkommit för att skydda bondeklassen i de norra orterna gent emot trävarubolagen, vilka tack vare gynnsamma förutsättningar för sin hantering blivit allt mera övermäktiga och i följd av tillgodoseendet av sina intressen för trävaruindustrien påverkade jordbruket i en riktning, som icke kunde anses förmånlig ur samhällelig synpunkt. För att underlätta jordbrukets bestånd hade de s. k. norrlandslagarna tillkommit, däribland nu ifrågakomna lagar om inskränkning i rätten att erhålla ägostyckning samt viss inskränkning i rätten till jordavsöndring, den förra åsyftande att vid tillämpningen av ägostyckningsinstitutet respektive jordbrukslotter skulle förses med husbehovsskog, odlings- och mulbetesmark, och den senare åsyftande att komplettera den förra genom att förhindra försäljning av inägojord i sådan omfattning att hemmanens jordbruk därigenom märkligen försvagades.

Förenämnda synpunkter torde påkalla beaktande, då det gällde att taga ställning till frågan om utsträckning av berörda lagbestämmelser till övriga delar av riket. Såsom presumtion för en sådan utsträckning måste gälla, att inom de orter, till vilka lagarna skulle utsträckas, rådde ungefär enahanda säregna förhållanden som inom de orter, för vilka lagarna ursprungligen tillkommit.

Det vore ju emellertid så långt ifrån, att sådan likhet rådde mellan norra och södra delarna av landet, att tvärtom en väsentlig skillnad framträdde.

Även om på en och annan trakt i södra Sverige skogstillgången kunde anses böra tillmätas betydelse för ett jordbruks bestånd, måste man bemärka, att det icke kunde vara lämpligt att för dessa sporadiska fall tillskapa en lagstiftning, som — visserligen användbar för dessa fall — icke kunde medföra någon nytta för de områden, vilka på det hela taget gäve landskapen deras karaktär. Med ihågkommande härav torde det falla av sig självt, att man ingalunda kunde förvänta ett gynnsamt resultat av en utsträckning av ifrågasvarande norrlandslagar till södra Sverige.

Skulle ett effektivt skydd beredas jordbruket i de södra delarna av landet, fordrades, att vid jordstyckningen toges hänsyn icke blott till de synpunkter, som förestavades i nämnda lagbestämmelser, utan även till ett flertal andra omständigheter, framför allt huruvida fastigheterna med hänsyn till ägnornas arrendering och förefintliga byggnader tälde vid styckning.

Inom orterna i södra Sverige framträdde vitt skilda betingelser, som måste komma i betraktande vid en ändamålsenlig jordstyckning, och följde härav, att skilda synpunkter måste skänkas beaktande i varje särskilt fall. Detta gällde icke minst Halland, där fullständig slättlandsnatur rådde i södra delen, under det i östra och norra delarna ett skogsband, omväxlande med ljunghedar, förhärskade, vartill jämväl komme länets kustnatur, som i norr särskilt markerades av kala berg. Att tillämpa norrländska ägostyckningslagen på slätterna kunde helt naturligen icke komma i fråga. Ej heller kunde en tillämpning av sagda lag komma till nytta vad anginge det bergiga kustlandet. De smärre åkerlappar, som funnes insprängda mellan de kala bergen, borde tillvaratagas allt efter sin belägenhet i förhållande till varandra. Och vidkommande skogsbygden, där möjlighet för användning av norrlandslagarna väl förefunnes, ställde det sig dock så, att ett ovillkorligt utläggande av husbehovsskog, odlings- och mulbetesmark till respektive ägostyckningslotter icke vore av nöden på samma sätt som i Norrland. Det vore nämligen att märka, att bränslebehovet i Hallands landsbygd tillgodosåges icke uteslutande från skogen såsom i Norrland utan i mycket stor utsträckning från brännrotmossar.

Ifrågavarande inskränkande lagbestämmelser rörande ägostyckning och jordavsöndring hade ingalunda i allo verkat lyckligt ens för Norrland, i det att den mindre bemedlade jordbruksbefolkningen icke förmått förvärva så beskaffade jordbruksfastigheter, som norrländska ägostyckningslagen avsåge att tillskapa.

På grund av vad sålunda blivit anført ville överlantmätaren såsom sin mening uttala, att nu ifrågakomna lagförslag borde lämnas utan avseende.

Överlantmätaren i Göteborgs och Bohus län: Några förhållanden, som motiverade, att de ifrågasvarande lagstadgandena utsträcktes att gälla även Göteborgs och Bohus län, förekomme icke. *Göteborg och Bohus län.*

Därest förslaget därom ändock komme att upphöjas till lag, syntes det rättvist, att stadgandena åtföljdes av bestämmelser om, att kostnader, som betingades av tillämpningen, finge anses såsom förrättningskostnader, för vilkas gäldande statsbidrag utginge.

Överlantmätaren i Älvsborgs län: Det kunde visserligen ej bestridas, att jämväl inom Älvsborgs län ägostyckningar och jordavsöndringar skett på ett för upprätthållande av det förutvarande jordbruket mindre lämpligt sätt, men föreläge dock icke sådana förhållanden, som påkallade en omedelbar *Älvsborgs län.*

lagändring, utan torde därmed utan fara kunna anstå i avvaktan på en blivande jorddelningslagstiftning.

Skaraborgs
län.

Överlantmätaren i Skaraborgs län: Vad beträffade Skaraborgs län, där den odlade jorden omfattade icke mindre än 43 procent av länets hela landareal, förefunnes den väsentligaste delen av den odlade jorden å de stora slätterna. Inom dessa jordbrukscentra bedreves och komme väl allt fortfarande att kunna bedrivas jordbruk utan stöd av skogen. I de fall, då till jordbruksfastigheter inom berörda del av länet funnes skogsmark, vore den i regel så avlägset belägen, att den icke lämpligen kunde nyttjas för husbehovsändamål. I många fall hade också sådana avlägset belägna skogskiften blivit genom ägostyckning eller jordavsöndring fränskilda inägoskiftena utan att detta i någon mån äventyrat fastigheternas bestånd såsom självständiga jordbruksfastigheter. Även om det i ett eller annat fall måhända hade varit bättre, om ett sådant avskiljande icke ägt rum, hade inga sådana missförhållanden inom de egentliga jordbruksbygderna förekommit, som motiverade ett genomförande av de föreslagna lagbestämmelserna.

Beträffande de delar av länet, som icke kunde hänföras till den egentliga jordbruksbygden och där förhållandena vore i viss mån jämförbara med Norrland, hade vid sönderstyckning av större egendomskomplex till mindre jordbruksfastigheter i regel tillsetts, att en utstyckad jordbruksfastighet icke kommit att sakna stöd av husbehovsskog för tillgodoseende av åtminstone det närmaste behovet.

I det av jordstyckningskommissionen avgivna förslaget till lag om delning av jord å landet hade beträffande det däri föreslagna nya avstyckningsinstitutet införts bestämmelser med generell giltighet i ändamål att så vitt möjligt tillförsäkra för jordbruk tjänliga fastigheter erforderlig skogstillgång. Även om det ännu skulle dröja någon tid, innan den aktuella frågan om ny skifteslagstiftning kunde bli definitivt löst, föreläge icke något behov att i avvaktan å denna lagstiftning utsträcka den norrländska ägostyckningslagen samt den för Norrland gällande inskränkningen i rätten till jordavsöndring att gälla provisoriskt för Skaraborgs län.

Örebro län.

Överlantmätaren i Örebro län: De föreslagna lagarna vore ej av behovet påkallade åtminstone vad beträffade Örebro län. Däremot skulle lagarnas antagande innebära ej allenast en inskränkning i vederbörande jordbrukares handlingsfrihet utan även ett fördröjande och fördyrande av proceduren vid jordförvärv. På grund härav avstyrkes lagarnas antagande såvitt anginge detta län.

En icke önskvärd jorduppdelning hade mången gång kommit till stånd genom den i 2 § av ägostyckningslagen medgivna rätten att få en fastighet styckad i två eller flera lotter, utan att försäljning läge till grund för styckningen. På sådant sätt hade särskilt i mera bebyggda orter uppkommit massor av särskilda småfastigheter och tomter, som sedermera icke blivit från stamfastigheten försälda. Det torde lätt inses, att en sådan fastighetsindelning kunde för framtiden bli ur flera synpunkter olämplig och hinderlig. För befrämjande av en lämplig fastighetsbildning syntes det överlantmätaren sålunda önskvärt, att gällande lag om ägostyckning ändrades därhän, att ägostyckning utan föregående försäljning icke medgäves.

Västmanlands
län.

Överlantmätaren i Västmanlands län: De brister, som enligt jordkommissionens förmenande vidlåde nu gällande lagar beträffande ägostycknings-

och avsöndringsinstitutet i södra och mellersta delarna av riket, syntes hava blivit fullständigt avhjälpta genom de bestämmelser, som funnos intagna i jordstyckningskommissionens förslag till lag om delning av jord å landet under II avd. 3 §. Vid sådant förhållande, och då vad Västmanlands län vidkomme i mycket ringa utsträckning förekommit ägostyckningar och avsöndringar, som varit till uppenbar skada och hinderliga för jordbrukets upprätthållande, föreläge icke för närvarande verkligt behov att före den nya jorddelningslagens tillkomst i berörda avseenden tills vidare införa en provisorisk lagstiftning. Därmed vore dock icke sagt, att, därest förhållandena i flertalet övriga län inom berörda delar av riket vore sådana, att snabba åtgärder därstädes ansåges vara av nöden, Västmanlands län skulle på grund av det anförda undantagas från de bestämmelser, som i anledning av jordkommissionens hemställan kunde ifrågakomma.

Överlantmätaren i Kopparbergs län: Inom Kopparbergs län ägde som bekant ägostyckningsförfarandet tillämpning endast inom de delar av länet, som blivit laga skiftade, till följd varav hela övre Dalarna eller de med statsbidrag storskiftade socknarna i stort sett icke berördes av ägostyckningslagen.

*Kopparbergs
län.*

Inom de delar av länet, som blivit laga skiftade och varinom ägostyckningslagen sålunda kommit att tillämpas, hade någon avsevärdare olägenhet icke förmärkts därav, att den ifrågasatta inskränkningen av rätten till ägostyckning icke gällt för dessa delar av länet.

Däremot syntes vunnen erfarenhet giva vid handen, att ett visst behov föreläge av utförligare föreskrifter i avseende å själva ägoarronderingen vid ägostyckningar, bland annat för att i möjligaste mån bereda stödskog åt för jordbruk avsedda hemmanslotter. Dessa föreskrifter borde emellertid inflyta i själva lagen om ägostyckning, och borde tillämpningen av desamma icke, såsom 4 § av lagen den 25 juni 1909 anvisade, ställas i beroende av länsstyrelses, hushållningssällskaps förvaltningsutskotts, egnahemsnämnders, kommunalnämnders eller kronobetjäningens prövning, utan borde de liksom ägostyckningsföreskrifterna i övrigt utgöra direktiv endast för jordägarnas, förrättningsmännens och ägodelningsdomstolarnas beslut. Om fackmännens insikter och erfarenheter vore på något förvaltningsområde av behovet påkallade, så vore det just på detta. Det gällde här att i varje särskilt fall på ett rationellt sätt utnyttja förefintliga möjligheter så, att största möjliga nytta vunnes såväl för den enskilde som för det allmänna och såväl för jordbruksnäringen som för övriga näringar, och torde det vara mindre sannolikt, att detta skulle kunna åstadkommas, om själva ägoarronderingen ställdes i beroende av myndigheter, korporationer och tjänstemän, som måste antagas vara mer eller mindre fullständigt främmande för de invecklade problem, som vid varje sådan förrättning i regel föreläge, synnerligast som vederbörande icke ens behöfde hava sett och gjort sig förtrogna med de lokala förhållanden, som i varje särskilt fall skulle utnyttjas.

Då för närvarande påginge utredningar rörande jorddelningsförhållandena inom Kopparbergs län, torde det likväl vara mindre lämpligt att nu, innan dessa utredningar blivit slutförda, företaga någon lagändring i ovan angivna riktning, och syntes det vid ovan angivna förhållanden vara ändå mycket mindre lämpligt att utsträcka tillämpningen av lagen den 25 juni 1909 om inskränkning i rätten att erhålla ägostyckning att omfatta jämväl detta län.

Beträffande tillämpningen inom Kopparbergs län av lagen den 19 juni

1917 om viss inskränkning i rätten till jordavsöndring, så syntes syftet med lagen, så vitt erfarenheten i länet givit vid handen, endast i mycket ringa grad hava vunnits, men syntes inskränkningen ifråga däremot hava lett till en del missförhållanden, som vore av nog så betänklig art. Så syntes exempelvis ofta inskränkningen i fråga icke hava lett till verklig ändring i dispositionen av jorden utan endast till, att fastställelse å avsöndring vägrats och lägenhetsinnehavare icke kunnat erhålla lagfart å lägenheten, och syntes bland annat inskränkningen i fråga i ganska stor utsträckning lagt hinder i vägen för lämpliga, av förhållandena påkallade mindre arronderingar till vinnande av ändamålsenlig brukning av jorden. De olägenheter, som genom lagen ifråga uppstått inom länet, syntes sålunda vara vida större än den nytta, som möjligen vunnits genom densamma.

På grund av den erfarenhet, som sålunda vunnits vid lagens tillämpning inom Kopparbergs län, ansåge sig överlantmätaren böra avstyrka, att tillämpningen av densamma utsträcktes till de delar av riket, som hittills varit oberörda av densamma.